

Jan 4 1888

Ozark

g. 4 1/2

491.88-8
J - 22

1005-10

Օ Շ Ա Կ Ա Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ր Ա Ն

Գ. Յ Ա Յ Վ

(Պ Ա Ց Կ Ե Ր Ա Ջ Ա Ր Դ)

Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ց
Մ Ա Ն Կ Ա Կ Ա Ր Ժ Ա Կ Ա Ն Ն Ո Ր Ա Գ Ո Յ Ն Ե Ղ Ա Ն Ա Կ Ո Կ Մ Ը
Գ Ի Ի Ր Ո Ւ Ս Ո Յ Ց Ո Ւ Չ Ի Մ Ն Ա Կ Ա Ն

Պ Ա Տ Ր Ա Ս Տ Ե Ց

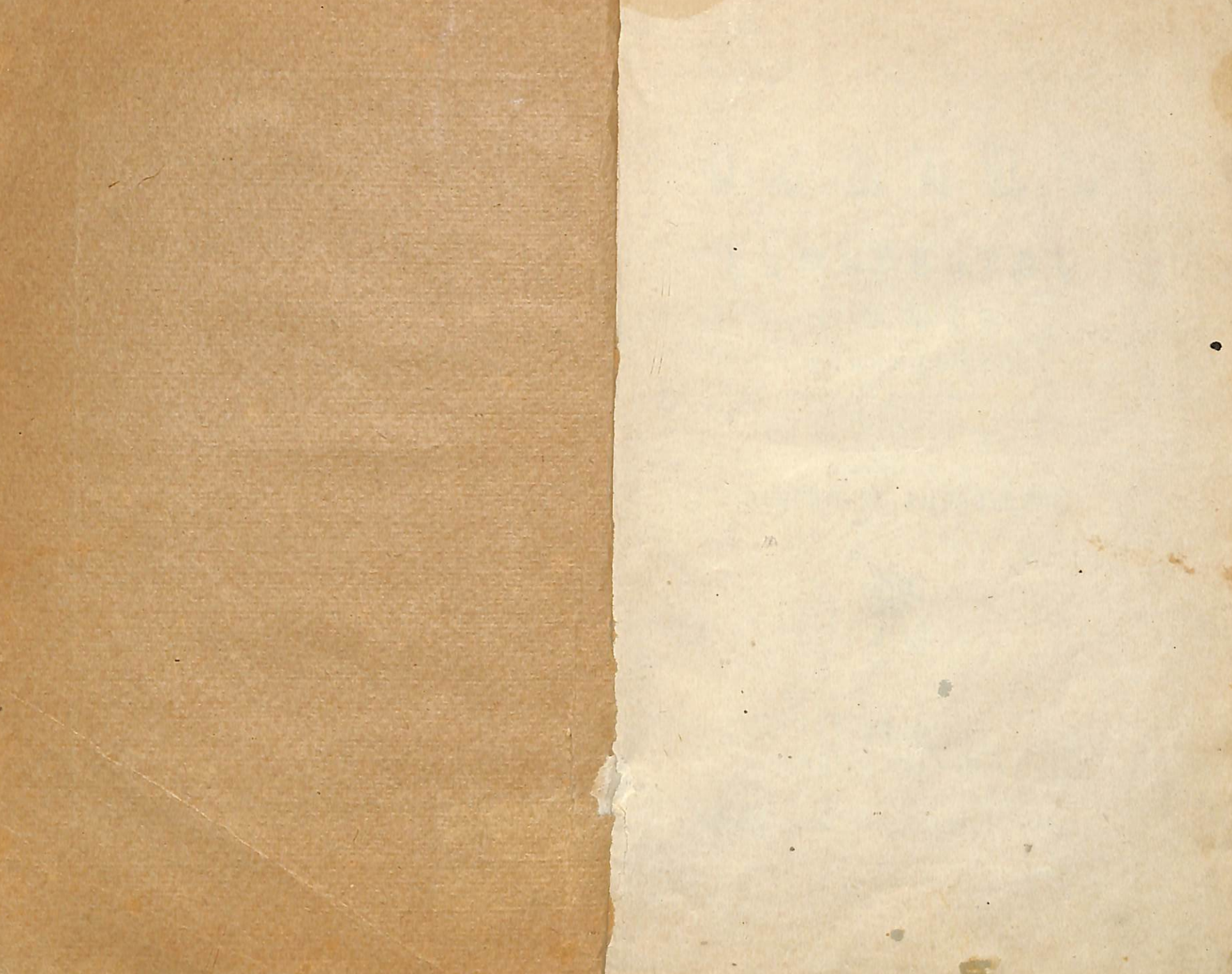
Մ Ե Ս Ր Ո Պ Գ. Ժ Ա Մ Կ Ո Չ Ե Ա Ն

1919

Ց Պ Ա Գ Բ. Ո Ս Կ Ե Ց Ա Ռ

Ձ 31.99-8
Ժ-22

491.99-8
D - 22

MS. 40. 12

Օ Շ Ա Կ Ա Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ր Ա Ն

Գ. Յ Ա Ն Վ

(Գ Ա Տ Կ Ե Ր Ա Չ Ա Ր Դ)

Պ Ա Տ Ր Ա Ս Ե Ց

Մ Ե Ս Ր Ո Պ Գ. Ժ Ա Մ Կ Ո Չ Ե Ա Ն

1919

Տ Գ Ա Դ Բ. Ո Ս Կ Ե Տ Ա Ռ

Ամեն իրաւունք վերապահուած Հեղինակին

25.04.2013

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՅՑ

Օսական Ընթերցարանի այս Գ. Տարի Դասագիրքը պատրաստուած է իր նախորդին ուղղութեամբ՝ աւելի ընդլայնուած :

Ան յարձարցուած է Մանկավարժէզի վերջին կամ Նախապատրաստական կարգի մանջ և ազջիկ մանուկներու հաւասարադէս :

Օսականի այս շարքը թէ՛ պատրաստութեան մեթոտով, թէ՛ նիւթերով և թէ՛ շարադրութեամբ կրնայ հիմնադես տարբերիլ նոյն կարգի շատ մը դասագիրքերու յօրինուածքէն :

Ան պատրաստուած է կարգալու հոգեբանութեան և մանկահոգեբանութեան պարզած նորադոյն տեսութիւններուն համաձայն :

Կարելի աշխատութիւնը խնայուած չէ որ ան ընձայէ զգալի գիւրութիւն՝ կարգալու մէջ, ստեղծէ գըրգիւ ու հետաքրքրութիւն՝ նիւթերու պարունակութեան, և պահէ միւլունոյն հոգեբանական-տրամաբանական մէթոտը՝ բառերու և նախադասութեանց սպաւորիչ կազմութեան համար :

Հայերէն լեզուի բռնակալմութեան առակելութիւնը միձայէս զլերացուցին և քաջալերեցին այս մեթոտին գործնականացումը :

62347-67

(Վերջերս ինձ հանդիպած Անդրերէն քերականներէն մեծ մասն ալ այս մեթոտով պատրաստուած է, թէև կ'իրարիլուած միայն առաջին տարիին մէջ) :

Ուշադիր հետեւողն ու այդ օրէնքներուն չափով մը տեղեակ Դաստիարակը՝ կարճ ժամանակի մը մէջ պիտի կրնայ ընտանենալ անոր պատշաճ գործածութեան :

Դիւրութեան համար կը ներկայացնեմ ուսուցման հետևեալ ծրագիրը՝ որ ապահով առաջնորդ մը կրնայ ըլլալ անոր օգտակար գործածութեան :

Ա. ԸՆԹԵՐՅԱՆՈՒԹԻՒՆ . — Նախագատրաստութեան համար նախ ուսուցիչը կարգաւու է նոր դասը, յստակ, ճշգրիտ և նիւթին պատշաճ առողջանութեամբ :

2. Յետոյ իր կարգին մանուկներուն առաջնորդելու է որ կրկնեն դասը իրեն հետ :

3. Մանուկներուն հասկնալի բառերով ամփոփ գաղափար մը տալու է օրուան դասին վրայով :

4. Դասին մէջ գտնուած նոր կամ դժուարանընչիւն բառերը գրատախտակի վրայ գրել, հնչել ու կրկնել տալու է, բացատրելով անոնց նշանակութիւնը :

5. Խմբովին կամ առանձին կարգացնել տալու է դասը՝ ամբողջովին կամ մաս առ մաս իրենց կարգին :

6. Կրկնել տալու է բառը, երբ սխալ կ'արտասանէ. իսկ խօսքը ամբողջութեամբ՝ եթէ տհաճելի առողջանութիւնով է, մինչև որ վարժուին ուղիղին :

Բ. ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ . — Յարմար նիւթերը արտասանութեան վարժեցնելու է խմբովին, իսկ զայն արտասանել տալու է առանձինն նախ յաջողակներուն :

2. Երբեմն գասն ամբողջ արտասանութեանց յատկացնելու է, երբ արտասանելի նիւթերու պաշար մը կայ :

Գ. ԽՕՍԵԼԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ . — Խօսելավարժութիւնը իր կրկնակ օգուտները ունի :

1. Խօսեցնելու է զիրքին մէջ դանուած պատկերներուն վրայով :

2. Պարզ հարցումներով հետաքրքրելու է մանուկները՝ գասին այլ և այլ մասերով. ուշադիր ըլլալու է որ ընտանի՝ ճշգրիտ բառերով ու բացատրութիւններով պատասխանելու վարժուին :

3. Ազատ ձգելու է մանուկները իրենց ինքնաբեր պատմուածքին մէջ, անզգալի կերպով օգնելով անոնց կամ ուղղելով զանոնք ի հարկին :

Դ. ԲԱՌԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ . — Բառակալմութեան վարժութիւնը տեղի ունենալու է անպայման գրատախտակի վրայ :

(Այս գասագիրքը, իր կարգին առատ պաշար ու թեկադրութիւն կ'ընծայէ այդ մասին, որ վարժ ձեռքի մը մէջ կրնայ հաճելի զբօսանք մը դասնալ մանուկներուն) :

1. Օրուան դասին մէջէն յարմար պարզ բառեր մը առնելով թեկադրելու է որ անոր սկիզբը կամ

վերջը գիր մը վանկ մը աւելցնելով անկէ հետզհետէ նոր բառեր կազմեն : Օրինակ :

եղ , դեղ , գեղն , գեղձան , գեղձանիկ :
Սիս , Սիսակ , Սիսուան , սիսեո , Մասիս :

2. Բառի մը սկիզբի , մէջի կամ ծայրի մէկ գիրը փոխանակեն ուղիշով մը և նոր բառ մը ունենան : Օրինակ .

ձու , ձուկ . Մաղաք , քաղաք :
սարգ , մարգ , յարգ , վարգ :
տիկ , տակ , թաթ , թութ :
գիրդ , գիրկ , գիրք :

3. Երկու ծանօթ միավանկ բառերով բազմա-վանկ բառեր կազմել : Օրինակ .

որս որդ որսորդ :
վար պեա վարպեա :

4. Նոյնաճնչիւն բառեր գտնել տալ թիւադարձար .
գութ , թութ , մութ , կութ :
լար , խար , կար , ձար , ճար , չար , պար :

Ե . ՀնՁՈՒՄ . — Ուշադիր ըլլալու է որ՝

1. Բազմավանկ բառերուն ձայնաւոր գրերը աւանց սղելու վարժուին վանկային հանդարտ և որոշ արտասանութեան :

2. Երկար և կարճ ձայնաւորներու , բազմայն լծորդ գրերու , երկբարբառներու և բարդ ձայնաւորներու ծանօթանան և ուղիղ արտասանելու վարժուին հետզհետէ , անոնց հանդիպելու պարագայով :

3. Ընտանեցնել մէկ ու կէս վանկով բառերու ուղղագրութեան և վարժեցնել անոնց հնչումին : Օրինակ .

Թու , թթու . կու , կիու . գգում . գրիչ :

4. Նոյնպէս հետզհետէ ծանօթացնել ը գրին սըլմամբ կազմուած ուղղագրութիւնն ու հնչումը : Օրինակ .

գըպոց , թըռուցիկ , մըկրաս ,
գըլոց , թոռուցիկ , մկրաս :

Զ . ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ . — Բառ մը կամ խօսք մը յատկօրէն լսել , պտաշածօրէն արտասանել և յետոյ ուշադրութեամբ ընդօրինակել զայն գրատախառնիւն վրայէն կամ դատին մէջէն , ապահով և գիւրիւն միջոցն է ուղղագրութեան որ՝ ականջի , բերանի , աչքի և ձեռքի համարութեամբ ուղիղ հեղելու կ'օգնէ :

2. Ուղիղ կերպով գրուած բառը միտայն բերանացի հեղելու վարժեցնելու է յետոյ , ու փոխադարձաբար :

3. Իրենց դասագիրքէն ընդօրինակել տալու է միտայն , ու աստիճանաբար , այսուրեւնական կարգով՝ մարդերու , իրերու , կենդանիներու , գործիքներու անուններ . կարճ խօսքեր , արտասանութիւններ և նոր գործածուած բառեր ընտրովի :

4. Երբեմն մանուկներուն ընտրութեան թողելու է որ իրենց սիրած բառերը գրի տանեն :

Է . ԳՐԱՎՍԻՏՈՒԹԻՒՆ . — Նպատակայարմար գրավարժութեան աստիճանաւորեալ ակտրակներու մէջ

կամ միջոցով վարժեցնելու և մշակելու է պարզ գրի
և գլխազրի ձեւերուն՝ բառերու և կարճ խօսքերու
գործածութեամբ։ Գիւրութեան համար այլ և այլ դա-
սերու ներքեւ թելադրիչ հրահանգներ գրուած են
դասախօսին յատուկ ։

Աւելորդ է չըլլար ըսել որ մանուկները դասարանին
մէջ սովորելու են իրենց պար. իսկ տանը մէջ զանոնք
կրկնել սալով գոհանալու է ։

Նոյնպէս, աշակերտին միտքը պէտք է խնդրել
ու յոգնեցնել շարունակ ու անկարգ կերպով ծրագ-
րուած դասախօսութեամբ ։

Դասին նիւթին յարմարութեամբ և պարբերաբար
մշակելու է զանոնք առանձինն դասերով, մանուկնե-
րուն հասկնալի լեզուով և զբօսեցուցիչ եղանակով,
ինչ որ կ'ենթադրէ համբերատար և գրութեհալան
գասախօսութիւն ։ Ասոր համար ալ ուսուցիչը պարտի
ամեն գաս ու դասախօսութիւն նախապէս պատրաս-
տելէ յետոյ ներկայանալու և ներկայացնելու մանուկ-
աշակերտներուն, ու գործնականապէս ։ Ուսուցանողն
ըմբռնելու է թէ՛ ի՞նչ պիտի սովորեցնէ և ի՞նչպէս ։
Իսկ մանուկը նոր բան մը սովորած ըլլալուն հանդիք
զգալու է ամեն անգամին ալ ։

Յ . Գ . Ժ .

Օ Շ Ա Կ Ա Ն

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ր Ա Ն

Գ. Տ Ա Ր Ի

1. Օ Շ Ի Ն Ի Գ Ի Ր Ք Ը

Իմ անունս Օշին է։ Ես նոր գիրք մը ունիմ. քուրիկս Շուշան բերաւ ինձի, այս նոր գիրքին անունը Օշական Ընթերցարան է։

Մէջը սիրուն պատկերներ կան. քուրիկս կ'ըսէ թէ ազտոր բաներ ալ գրուած են հոն։

Մենք ըստ դաս պիտի կարգանք ու պիտի գրենք, նոր բաներ պիտի սովորենք այս գիրքէն։

2. ԱՐԵՒ ԲԱՐԵԻ

Յհա արեւ,
Կուտայ բարեւ.
Աւ Լոյս է, Լոյս,
Չեզ բարի Լոյս:

3. ԵՈՒՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒ

Ամէն առաւ.
Շուն ու կառու.
Հա՛ֆ հա՛ֆ, մէս՛ւ մէս՛ւ,
Կարթընյնն զիս քընէս
Որ երթամ մանկապարտէզ:

4. Տ Ո Ւ Ն

Տուն կ'երթամ, մեր տուն, տանիք,
Սիրելի են դուռ երդիք.
Հոն են իմ անուշ հայր, մայր,
Հոն են քաղցրիկ քոյր՝ եղբայր:

5. ՀԱՅՈՐԳԻԻՆ ԱՂՕԹԻՐ

Բաց մեր թո՛թով լեղուներ,
Որ կարգանք, երգենք, ս՛վ տէր.
Ճանչեանք Հայկ, Արամ, Վարդան,
Սիրենք մեր Մայր - Հայաստան.
Օրհնէ, տէ՛ր, մեր տուն տանիք,
Պահէ մեր սուրբ Հայրենիք:

Արամանուրիւն:

6. Ծ Ի Ծ Ե Ռ Ն Ա Կ

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ,
Դու դարնան սիրուն թըռչնակ,
Գէպի ս՛ւր, ինձ ըսէ,
Կը թռչիս այդպէս արագ:

7. Կ Ա Պ Ի Կ Ը

1. Հէ՛, հէ՛, կապիկ է, կապիկ է,
Վիզը կապ փոզկապ կապեր է,
կապա հաղեր է, վարտիք քաշեր է:
2. Աս արապ մանչը պարապ չէ,
Տափ կը զարնէ, ծափ կը զարնէ, կ'երզէ.
Խաշա՛ կապիկ, կ'ըսէ. պարէ արադ արադ.
Արապը պիտի զնէ պանիր ու կարադ:

8. Ա Ղ Ք Ա Տ Ի Ն Ե Ր Գ Ը

Հինգ այծ ունիմ լիք ծիծերով
Իլի՛ լի՛, աի՛ լի՛ լի՛.
Կաթ կը կթեմ պղինձներով,
Իլի՛ լի՛, աի՛ լի՛ լի՛.
Սեր կը չափեմ կալի չափով,
Իլի՛ լի՛, աի՛ լի՛ լի՛.
Եղ կը հանեմ ուլի աիկով.
Իլի՛ լի՛, աի՛ լի՛ լի՛:

Արսասանել՝ սալ առանձինն ու միաբերան:

Բնորինակել եւ արսասանել սալ հետեւեալ բառերը .

1. Ափ, ծափ, տափ, չափ.
2. Կապ, կապա, կապիկ, կապեր, փոզկապ.
3. Արա, արապ, պարապ, կարապ, կարապետ.
4. Արա, արադ. կարադ:

9. Գ Ա Ս

Արա — արապ — կարապ — Կարապետ

1. Արա արապ չէր տեսած,
Արապ մը կարապ չէր տեսած,
Կարապետ արապ ու կարապ չէր տեսած:
2. Արա գեղեցիկ էր,
Արապը սեփ սեւ էր,
Կարապը ճեփ ճերմակ էր:
3. Արա արապին երեսը նայեցաւ,
Արապը երեսը առաւ փախաւ,
Կարապը լին իջաւ լողաց,
Կարապետ նաւակ հեծաւ ձուկ որսաց:

1. Խօսակցութիւն գրուածին շուրջ:
2. Բառակազմել սուեք բերանացի եւ գրաւոր.

Ձու գեղ կարապ եւ որս լող
 Ձուկ գեղեցիկ կարապետ երես որսաց լողաւ:

10. Ճ Ը Ն Ճ Դ Ո Ի Կ Ս

1. Ա՛յ իմ սիրուն ճընճղուկ, դեռ փոքրի՛ք
 ձագուկ մըն եւ դուն:

2. Կարմիր աստիկներ ունիս, ... կը ցատքես հաս
ու հոն շուտ շուտ, կը շարժես սյուշի՛կ ու
գլուխ, կը փընտուես կուտ :

3. Ճերմակ փորի՛կդ պարա՞պ է. եկո՛ւր, կեր, կուտ
տամ քեզի, կե՛ր. չուր տամ, խմե՛, քսի՛ս
ցատքէ սատուտէ :

4. Մի՛ վախնար, սիրո՛ւն ճընճուկ, քեզի կը
չինեմ գեղեցիկ վանդակ մը. գնա՛ թռչիր,
դարձիր հոն թառիր : Ես կ'ըսեմ քեզի ճի՛
ճի՛ ճի՛, դուն ինձի երգէ ճի՛վ ճի՛վ ճի՛վ :

5. Ես կ'ըսեմ քեզի, ճի՛ ճի՛ ճի՛,
Դուն ինձի երգէ ճի՛վ ճի՛վ ճի՛վ :

11. Ա Բ Գ Ա Ր Ի Ն Դ Ա Ս Ը

1. Դըպրոց կուգամ գիրք կը կարդամ,
Տուն կ'եղջժամ միջոց կը կարդամ :
Թուղթ, գրիչ ա՛րի՛ գիր պիտի գրեմ,
Բահ, բրիչ առի՛ պարսեղ պիտի փորեմ :

2. Երբ կը սարկեմ, պիտի երգեմ.
Պաշ կը սորվեմ, պիտի պարեմ, պիտի խաղամ.
Համբանք կ'ուսնիմ, պիտի համբեմ,
Նուշին՝ շաքարին համը պիտի աւնեմ :

-
- 1. Խօսակցութիւն՝ սան եւ դպրոցին վրայով :
 - 2. Բառավարժութիւն՝ բերանացի եւ գրառք :

Գիր բրիչ պար համար ուս
Գիրք գրիչ պարսեղ համբանք ուսնիլ

12. Կ Ա Թ Կ Ո Ի Զ Ե Ն

1. Այծը կը մայէ մա՛, մա՛, մա՛,
Ոչխարը կը պայէ պա՛, պա՛, պա՛,
Այծ ու ոչխար խոտ կ'ուտեն հիմա:
2. Ուլը կը մայէ մէ՛, մէ՛, մէ՛,
Գառը կը պայէ պէ՛, պէ՛, պէ՛,
Ուլ ու գառ անօթի են, բաբէ՛,
կուլան, կը մայեն,
3. Մէ՛, մէ՛, մէ՛, մեղք ենք մենք,
Պէ՛, պէ՛, դեռ պղտիկ ենք,
Մէ՛, պէ՛, մենք կաթ կ'ուզենք:
4. Այծ ու ոչխար տուն կուգան,
Տուն կուգան, անուշ կաթ կուտան:

1. Խօսակցութիւն գրուածքին շուրջ. արտասանութիւն.
2. Հետաքրքրել այծին, ոչխարին, գառին եւ ուլին տուած օգուցներով, անոնց սիրունութեամբ:

13. Ա Ք Լ Ո Ր Ի Ն Գ Ա Ս Ը

- 1 — Մէկ մէկ ալ կ'ընէ երկու, — 2
Աքլորը կանչեց կու կու լի կու:
- 3 — Երեք մէկ ալ կ'ընէ չորս, — 4
Առտուն արթընցուց մեզ բոլորս:
- 5 — Հինգ մէկ ալ կ'ընէ վեց, — 6
Մեզ շուտով պարտէզ կանչեց:
- 7 — Եօթը մէկ ալ կ'ընէ ութը — 8
Ծառէն թափեց անկուտ թուփը:
- 9 — Ինը մէկ ալ կ'ընէ տասը — 10
Ուտենք, սովընք այս դասը:

Տասը	հասն	երեսուն	հարասուն	յիսուն
10	20	30	40	50
վարսուն	եօթանասուն	ութսուն	ինըսուն	հարիւր
60	70	80	90	100

1. Երկու հոգիով արտասանութիւն ընել տալ:
2. Ուղղագրել քիւերը: Բառավարժութիւն:

Հին	լոր	տաս	չուս	տուն
Հինգ	աքլոր	դաս	չուտով	առտուն

14. ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՊԱՐԸ

1. Սա ի՞նչ է, տա ի՞նչ է, Տաճատ,
— Սա սահառ է, տա տահառ է:
2. Ի՞նչ կար հոն, Աննա,
— Պարտազ կարաս մը կար, կարապետ:
3. Հոն սար տեսա՞ր, Սարգիս,
— Այո՛, անոր կարմիր դար ալ կ'ըսեն:
4. Ի՞նչ կայ ո՞ր զիս կը կանչես, Յուսիկ,
— Հոս եկար, կեր, առի հասեղ կերակուր է:
5. Ի՞նչ առաւ այդ պառաւ կինը,
— Անի գնեց աստառցու կառւ, կերպրաս,
պաստառ:
6. Ծառ լաւ դաս կը կարգաս, կարգաս:

1. Կար, սար, դար, պար, սառ, կեր բառերով բազմամեկ կամ բազմաստու բառեր կազմել սալ եւ ուղղագրել:

2. Կազմուած բազմամեկ բառերով բերանացի կարն խօսիւր շինել սալ:

15. ԿԱՏՈՒ, ԾՈՒՆ, ՀԱԻ

1. Փի՛շ փի՛շ կը կանչեն, եկո՛ւր փսիկ.
Փի՛շա փի՛շա կ'ըսեն, դնա՛ փսիկ:
2. Օ՛շ, օ՛շ կը կանչեն, մօտ եկուր, շնիկ,
Օ՛շա, օ՛շա կը պրտան հեռացի՛ր, շնիկ:
3. Ճ՛ւլ, ճ՛ւլ կը կանչեն, վալէ՛, հա՛ւ,
Ք՛ը՛շ, ք՛ը՛շ կը պրտան, փախի՛ր, հա՛ւ:

16. ԶԳԱՅԱՐԱՆՔՆԵՐ

- ԱԶՔ. — Երկու աչք ունիմ, շատ բաներ կը տեսնեմ:
- ԱԿԱՆՁ. — Երկու ախանջ ունիմ, շատ բաներ կը լսեմ:
- ԲԵՐԱՆ. — Մէկ բերան ունիմ, անով կը ճաշեմ, կը խօսիմ:
- ՔԻՔ. — Մէկ քիթ ունիմ, անով հոտ կ'առնեմ, շունչ կ'առնեմ:
- ՉԵՌՔ. — Երկու ձեռք ունիմ, ձեռքերով կը շօշափեմ, կը դուրժեմ:
- ՈՏՔ. — Երկու սաք ունիմ, սաքերովս կը քաշեմ, կը ցնծեմ:

17. Յ Ո Պ Ո Պ

Յոպոպ թուչուն է,
 Յո՛ւ պ յո՛ւ պ կը ցատկէ,
 Յորեն կորեկ կուտէ,
 Յո՛ւ պ յո՛ւ պ կը ցատկէ,
 Երկար կառցը կը ցուցնէ,
 Յո՛ւ պ յո՛ւ պ կը ցատկէ,
 Գլխուն նաչխուն թաղը կը ճօճէ,
 Յոպոպ թուչուն է,
 Նաչխուն սիրուն է :

1. Յուցնել կամ պատկերել յոպոպ քուչունը՝ անու
 նկարագրականով :

2. Արտասանել սալ : Ը ի ս լու մ ի ն ը ն ս ն ե գ ն ել : Օր .

Թուչուն	գըլուխ	գըրէ	զըզցուր	կըտուց
Թոչուն	զլուխ	գրէ	գզցուր	կտուց

18. Ո Ր Բ Ի Ն Վ Ր Է Ժ Ը

Բթամասն էր հայր՝ խեղդեցին,
 Յուցամասն էր մայր՝ մեռցուցին,
 Միջամասն էր եղբայր՝ մորթեցին,
 Մատնեմասն է քոյր՝ փախցուցին,
 Ճկոյթ մատը գեռ աղտիկ՝ ուրբ թողուցին :

Ի՞նչ ընեմ, ձախ ձեռքը ըսաւ .
 Այլ ձեռքը օգնութեան հասաւ,
 Օգնութեան հասաւ, վրէժ առաւ :

1. Յուցնել մասերը իրենց անուններովը եւ ուղ-
 դագրել :

2. Ուրբին վրէժը հասկնալի ընծայել :

3. Խօսակցիլ ընճանիքի անդամներուն փոխադարձ
 սիրոյն վրայով :

19. Կ Ը Ս Ի Ր Ե Մ

Կը սիրեմ քեզ , մա՛յրիկ , դուն ես աչքիս լոյս .
 Կը սիրեմ քեզ , հա՛յրիկ , դուն ես մեր ասն յոյս .
 Կը սիրեմ քեզ , քո՛ւփիկ , սիրտիս չափ թանկ ես .
 Կը սիրեմ քեզ , ե՛ղբայր , ըսէ՛ . ի՞նչ տամ քեզ :

20. Պ Է Տ Ք Ե Ր Ո Ի Զ Ա Ր Դ Ե Ր

1. ԳԼՈՒԽ . — Գլուխը կը դնեն դըլ՛սարի՛ դգակ :
 ՎԻԶ . — Վիզէն կը կախեն վը՛շնոյ՛ մանեակ :
 ԿՈՒՐԾԲ . — Կուրծքը կը կապեն կըրծիկ :
2. ՄԷԶԲ . — Մէջքը կը կապեն դօտի :
 ՉԵՈՒՔ . — Չեռքը կ'անցընեն ձեռնոյ :
 ՈՏԲ . — Ոտքը կը հագնին սախի՛ կօշիկ :
 ՄԱՍ . — Մատը կը դնեն մատնի՛ մատնոյ :
3. Մատիար մատիդ ,
 Կօշիկը սախիդ ,
 Ճամբայ որ ելլաս ,
 Միշտ մօտդ ունենաս :

21. Ո Ր Բ Ա Ղ Զ Ի Կ Ի Ն Կ Ա Ր Օ Տ Ը

1. Աղբար , աղբիւրն եմ եկեր ,
 Աղբար քու շուրդ եմ խըմեր .
2. Աղբիւր եկուր , աղբա՛ր ջան ,
 Զուր խմէ ափովս , քաղցը է ան .

3. Զուր խմէ, ա՛ղբար, ծարաւցիր,
Մեր տան սիրով, ետ դարձիր .

4. Տունը հեղ մ'ալ շէն դարձուր,
Քուրիկդ սրշ է, տուն դարձուր :

Որքին պատգամութեան՝ մխիթարութեան օգնութիւն-
ները բուել եւ զգացնել : Արտասանութիւն :

22. Ա Ն Օ Թ Ի Մ Ի Թ Ո Ղ Ո Ի Ր

1. Մանուկի՛ն տուր գիրք ու հաց,
Անի կը կարէ իր լաց :

2. Երբ պարապ մնաց կոկորդը,
Լալու ելաւ կոկորդիւտը :

3. Հաւին կեր կուտ ցանէ, ըլլայ ածան *
Շանը ոսկոր նետէ, չըլլայ խածան :

23. Դ Ե Ղ — Դ Ե Ղ Զ — Դ Ե Ղ Զ Ա Ն Ի Կ

Լեղի զեղ է, անուշ գեղձ է :

Դեղձան մազ է, մանած գերձան է :

Դերձակը գերձանով հանգերձ կը կարէ :

Դեղձանիկ աղջիկ է, զեղձանիկ թըւշնիկ է :

Ընդօրինակել սալ .

Ածան, խածան, կոր, սրկոր, կօկորդ, կօկոր-
գիրտ :

Եղ, գեղ, գեղձ, գեղձան, գեղձանիկ, հանգերձ,
գերձակ, գեղին :

24. Խ Ե Ղ Ճ Մ Ո Ի Կ Ը

1. Ծա՛կ թակ մը կար,
Տակը կարթ մը կար,
Թակարթ մըն էր մութ ու երկար,
Մէջը հաց ու պանիր կար :

- 2. Հա՛, դուն չա՛ր մուկ,
Մեր տան մէջ կը հանես շատ աղմուկ,
կը ճանչնաս ամեն ծակ ու ծուկ,
կուգաս դադառել, կ'երթաս ծածուկ :
- 3. Գուն գողցար մեզ հայ ու շաքար
Այսօր ալ եկար թակարթ ինկար,
Ա՛լ ճիչ, զըշում չ'ունի օգուտ,
Ահա կուգայ կատուն ալ անգութ :

Խօսակցիլ մուկին եւ կատուն վրայով :
Բառակազմութիւն :

Թակ	կար	մուկ	ծակ	օգուտ
կարթ	երկար	աղ	ծածուկ	անգութ
Թակարթ	ինկար	աղմուկ	դադառել	խեղճ

25. Ա Ք Լ Ո Ր

- 1. Աքլոր աղբար սուր ձայնով կը կանչէ
կու կու լի կո՛ւ .

- 2. Երբ կուտ ուտէ, կամ ջուր խմէ գոհ կ'ըլլայ,
կու կու լի կո՛ւ .
- 3. Նաշխուն պոչ, կարմիր կատար կը ճօճէ,
կու կու լի կո՛ւ .
- 4. Բակին հաւերուն պաշտպան եմ կ'ըսէ,
կու կու լի կո՛ւ .
- 5. Առտուն կանուխ զիլ ձայնով կը գոչէ,
կու կու լի կո՛ւ .
- 6. Ելէ՛ք, ելէ՛ք, ան մեզ «բարի Լոյս» կ'ըսէ,
կու կու լի կո՛ւ :

Նկարագրել ափորը՝ գրուածքին յարաբերութամբ .
Այ երկբարբաւր հնչել սալ իր որո՞ւ ձայնով ու
բառակազմել .

Այ, այս, այն, ձայն . հայ, հայր . այր,
մայր . այտ, փայտ . այծ, կայծ .

- 2. Հա՛, գուն չա՛ր մուկ,
Մեր տան մէջ կը հանես շատ աղմուկ,
կը ճանչնաս ամեն ծակ ու ծուկ,
կուգաս դադտուկ, կ'երթաս ծածուկ :
- 3. Գուն գողցար մեր հայ ու շաքար
Այսօր ալ եկար թակարթ ինկար,
Ա՛լ ճիչ, զբղձում չ'ունի օգուտ,
Ահա կուգայ կատուն ալ անդուլթ :

Խօսակցիլ մուկին եւ կատուն վրայով :
Բառակազմութիւն :

Թակ	կար	մուկ	ծակ	օգուտ
կարթ	երկար	աղ	ծածուկ	անդուլթ
Թակարթ	ինկար	աղմուկ	դադտուկ	խեղճ

25. Ա Ք Լ Ո Ր

- 1. Աքլոր աղբար սուր ձայնով կը կանչէ
կու կու լի կո՛ւ :

- 2. Երբ կուտ ուտէ, կամ շուր խմէ գոհ կ'ըլլայ,
կու կու լի կո՛ւ :
- 3. Նաշխուն պոչ, կարմիր կատար կը ճօճէ,
կու կու լի կո՛ւ :
- 4. Բակին հաւերուն պաշտպան եմ կ'ըսէ,
կու կու լի կո՛ւ :
- 5. Առտուն կանուխ զիլ ձայնով կը գոչէ,
կու կու լի կո՛ւ :
- 6. Ելէ՛ք, ելէ՛ք, ան մեղ «բարի լոյս» կ'ըսէ,
կու կու լի կո՛ւ :

Նկարագրել ափսոսք՝ գրուածքին յարաբերութեամբ :
Այ երկբարբառը հնչել սալ իր որո՞ւ ձայնով ու
բառակազմել :

Այ, այս, այն, ձայն. հայ, հայր. այր,
մայր. այտ, փայտ. այծ, կայծ :

26. Թ Ռ Ո Ւ Յ Ի Կ Ը

1. Տե՛ս, տե՛ս Մարի, ահա թըռ թըռ կը թռի,
ատի է իմ շինած թըռուցիկ :
2. Չունի տոտիկ իմ թըռուցիկ,
հագեր է թուղթէ կըրծիկ ,

կապեր է փայտէ թելիկ ,
կախեր է դերձան պոչիկ :

3. Հովը կը փչէ փը՛ռ փը՛ռ ,
կը փախչի իմ թըռուցիկ թը՛ռ թը՛ռ ,
ես կը քաշեմ իր դերձան պոչիկ ,
որ դայ իջնէ իմ մօտիկ :
4. Հիմա ան դարձեր է թուղթէ թըռչուն ,
կ՛ուզէ որ փախչի , թըռի շատ հեռուն :

1. Թռչունին եւ բռուցիկին բաղդատուքամբ խօսակցութիւն :

2. Վարժեցնել եւ երկբարբառին հնչումին . ւր Վի ձայն կը հանէ . օր . քիւ (քիվ) , առեւ , բառեւ , կեղեւ , մինչեւ , սեւ :

27. Թ Կ Ը Խ Օ Ս Ի

1. Թու... թու... թակ կը թոթովէ թութակը ,
մինչեւ որ խօսիլ սովրի :

2. Թանը շատ թանձր է: Թէյը քաղցր է: Աս է մեր թաղ, հոս կը ծախեն թաղար:
3. Թըմբուկ մը ունիմ շատ թեթեւ է: Թագէ գնեց ու թը թերթ թուղթ, թանաք ու թանաքաման մը,
4. Ես կը շինեմ թուղթէ թըռչուն, թիթեռ ու թռուցիկ: Փայտէ կը շինեմ աթոռ, թիկնաթոռ ու բաղկաթոռ:
5. Կատուին ձեռքին թաթ կ'ըսեն: Թաթուլ թանձր թաթպան մը ունի:
6. Անգրանիկ քաջ զօրապետը յաղթեց թշնամիին: Անոր նուէր տուին թանկազին թուր մը:
7. Թուր մը ու թագ մը տըւին Թորոսի, անի օժեցին թագաւոր: Թագուհի թ լաւ կը հնչէ, անի թոթուլ չէ:

Գտնել եւ ընդօրինակել սալ թով բառեր՝ բառա-
կազմութիւն:

28. Պ Ձ Տ Ի Կ Կ Ե Ն Դ Ա Ն Ի Ն Ե Ր

1. Պըզտիկ ձին կը կոչեն մըտրուկ,
Պըզտիկ էշը կը կոչեն իշուկ,
Պըզտիկ գոմէշը կը կոչեն գոմշուկ,
2. Պըզտիկ շունը կը կոչեն շնիկ,
Պըզտիկ կատուն կը կոչեն փսիկ,
Պըզտի այծին կ'ըսեն ուլ կամ ամիկ:
3. Պըզտիկ ոչխարին կ'ըսեն գառնուկ,
Պըզտիկ աղուն կ'ըսեն մանուկ:
Գառնուկը սիրուն փափուկ է,
Մանուկը խելօք անմեղուկ է:

Ցուցնել կամ պատկերացնել ընտանի կ'ենդանիները
եւ իրենց պզտիկներով. Ո՞ր կ'ենդանին տաս կը սիրեն,
ինչո՞ւ:

29. Յ Ո Ր Ե Ն Է Հ Ա Յ

1. Յորենը հողին մէջ կ'իյնայ մէկ հատիկ,
Հողէն դուրս կ'աճի վաթսուն պատիկ.

2. Յորենը կը տանին շաղաց կ'աղան ,
կ'ընեն ճերմակ ալիւր : ալիւրը տուն կը
բերեն , շուր ու աղ կը խառնեն՝ կը շաղեն
դայն :

3. Խմորներ կը շինեն գունտ գունտ .
ետքը կը բանան և փուռին և կամ թոնիրին
մէջ կ'եփեն դանտնք . քիչ ետք դուրս կը
հանեն տաքուկ հացեր : Հացը անուշ և օգտակար
անունդ է :

4. Յո՛ւակ , խեւացի ու աշխատասէր եղիւր ,
ուր հաց՝ հոն կաց :

5. Հաց ու պանիր , կեր ու բանիր :
Քիչ բարձիր , շուտ դարձիր :

1. Խօսակցութիւն ցորենին ու հացին շուրջ :

2. Յ ունեցող բառեր վերյուսել սալ :

Բառակազմութիւն :

Պանիր	բարձ	հատիկ	խեւք	ալիւր
Թոնիր	բարձր	պատիկ	խեւացի	շաղաց

30. Թ Ը Մ Պ Ա Լ Ա Բ Ը Ս Տ Ի Կ

1. Ահա հեծան փայտ մ'է ան ,
Եկէք հեծէք անոր վրան ,
Մէկըդ աջ , միւսըդ ձախ ծայր :

2. Դո՛ւն , վե՛ր շարժիր , վերոն ,
Դո՛ւն , վա՛ր շարժիւ , վարդան ,
Ելէք վեր , իջէք վար ,
Երգեցէք մեծ - պըզտիկ :

3. Ճօ՛ր ճօ՛րիկ, թը՛մպալա բը՛ստիկ,
 Թըա՛ ւա՛ ւա՛, թը՛մ պալա,
 Թը՛մ պալա բը՛ստիկ, հո՛բ բա ւա.
 Հո՛բ բալա, հա՛, հա՛, հա՛:

31. Խ. Ղ. ԽԱՂԸՆԿԵՐ

1. Գիտե՞ս, Խորէն, ինձի կ'ըսեն թէ
 խաղաղ խելօք չեմ: Ի՞նչ ընեմ, խաղ ու խա-
 զող շատ կը սիրեմ. չիտակը անուշ բաներ
 աղալ, միշտ խաղալ կ'ուզեմ, կ'ըսէր խաչիկ:

2. Ըսե՞մ, Գեղամ, չեմ կըրնար մնալ
 խաղաղ, կ'ուզեմ ունենալ ուտելիք ու խաղալիք:
 Բայց տե՛ս, խ ու Ղ ալ որոշ կը հնչեմ ես:

3. Նայէ՛, ուղիղ կը գրեմ Խ ով շատ
 բառեր. սոխ սոխակ. խաչ խաչքար. խոր
 խորան, խորէն. խար Խարբերդ, խարտոց.
 աղոխ, խէժ. խաժ խաժակ, խեփոր. խոջ
 խոջակ. ախոռ, խենդ. ա՛խ, ուրախ:

4. Տե՛ս Ղ ով ալ կըրնամ գրել Գեղամ,
 դեղ դեղին դեղձան, թաղ թաղար, մաղ
 Մաղաք, կաղ կաղամար, կաղին կաղանդ. փող
 փողոց, փողրակ. խաղ խաղող, խաղաղ. զեկ
 աղէկ, Ղեւոնդ ծաղիկ. ուղիղ ուղեղ. թուղթ,
 ուղտ, Վաղարշակ, խեղճ:

կաղաչեմ, ըսէ՛ք, խաղի՛ խաղողի արժանի
 չե՞մ:

1. Խ եւ ղ ով սկսող բառեր ընդօրինակել տալ:
2. Անոնցմով խօսքեր շինելու քելադրել՝ բերանացի:

32. Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ի Կ Ն Ե Ր

Ա.

- 1. Ըսէ թէ ի՞նչ է, Քաչիկ .
Սեւ կոթիկ, կարմիր փորիկ :
- Գիտե՛մ, գիտե՛մ չամիչ է, Խա՛չիկ .
Մամաս ինծի կուտայ չամիչ ,
Ես իրեն կուտամ պաչիկ :

Բ.

- 2. Բարակ վիղ, մեծ փոր է,
Հապա ա՞ն ինչ է, վահէ :
- Ես ալ ըսե՞մ թէ ի՞նչ է .
կարմիր փարչ, սափոր է,
Նշան անով ջուր կը բերէ :

33. Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Ր Ո Ի Ն Պ Ա Ր Ը

- 1. Արտ կը հերկէ Արտակ ,
Հօ՛ , հօ՛ , եղ կը քըչէ Եզնիկ ,
Մարդ կը յօտէ Մարդար :
- 2. Երէկ նոր գեղ մը գնաց Գեղամ .
Այսօր սագ մը գնեց Միսաք .
Բագ մը ծախեց Սմբատ .
Սուր թուր մը գնեց Սուրէն :
- 3. Դաւ դաւեց Դաւիթ ,
Խոր հոր մը ձգեց Խորէն .
Վահ՛ , կանչեց Վահէ , օգնեցէ՛ք ,
Վազգէն վազեց , հորէն դուրս հանեց
Խորէն :
- 4. Վար պարտեղ իջաւ Վարդան .
Վարդ քաղեցին Վարդան ու Վարդգէս ,
Զարդ ըրաւ Զարդար ,
Պար պարեցին Նուպար ու Զարդար :

Պարզ բառերէն կազմուած միւս բառերը գրել
 սալ : Օր .
 վարդ, վարդան, վարդգէս . խոր, խորէն . եղ, Եզնիկ ,
 Էն . , բառալարժուրեան համար :

34. Մ Ա Յ Ր Ո Ի Զ Ա Ի Ա Կ

1. Տիրան նոր բան մը սովորած էր. իր մօրը քով վազեց ու ըսաւ. մայրի՛կ, քեզի բան մը պիտի հարցնեմ: Ըսէ՛ տեսնեմ, ան ի՛նչ անուն որ ամէն մարդու սիրելի է. վարդ է, նուշ է, անուշ է:

— Հա՛, հա՛, գիտեմ, ըսաւ մայրը. վարդ է, նուշ է, անուշ է, վարդանուշ՝ իմ անունս է. այնպէ՛ս չէ՞:

— Կեցիր որ ես ալ նաչխուն, համեղ միրգեր համրեմ քեզի, ըսաւ իր մայրը: Սա կլոր սալոր է. տա տան տանձ է, փորի գանձ է:

— Աս ալ բալ է: Կե՛ր աս, կեռա՛ս է: Տիրա՛ն, ատի ալ ծիրան է, բեր ան դիր քու բերան. անուշ ըլլայ: Գեղի առ մեծ երկու խածիկ է, դուն ինծի տուր մէկ պղտիկ պաչիկ:

1. Խօսակցիլ դասին շուրջ:

2. Գրասխսակի վրայ գրել սալ գրի մը կամ վանկի մը յաւելադրութեամբ կազմուած բառեր. Օր. տա տան տանձ:

35. Պ Ա Ր Կ Ա Ր Ք Ա Ր

Զաւէն դպրոցէն տուն եկաւ, շատ ուրախ էր: Խընդաւուլ սենեակ վազեց, տե՛ս, մա՛յրիկ, ըսաւ, այսօր շատ բառեր սովորած եմ: Նայէ՛ պար կար ու քար բառերէն որչափ նոր բառեր կրնամ շինել: Մայրիկը՝ շատ լաւ ըսաւ, Զա՛ւէն. քովս նստէ, սա Թուղթին վրայ գրէ կարգով ու ետքը կարդայ: Զաւէն գրասեղանին առջեւ անցաւ, գրեց ու մօրը քով վազեց:

2. Պար բառէն շինած եմ — պարկ, պարզ, պարզուտ. պարապ, պարիկ, Պարոյր, պարոն, պարան, պարէն, պարոյկ, կապար. Գասպար, Նուպար, տապար:

3. Կար բառէն շատ բառեր շինած եմ — կարգ, կարգապահ, կարմիր, կարիճ, կարկին, կարքար, կարկուտ, կարաս, կարապ, կարդա, Մակար, անկար, տկար, կարպետ, կարապետ:

4. Քար բառէն տես թէ քանի՞ հատ գրած ունիմ — քարուկ, քարափ, քարաշէն, քարակոփ, քարիւղ, քարոզ, քարեգրիչ, քարտախտակ, Զաքար, Լողքար:

Ապրիս, ապրիս, Զա՛ւէնս, ըսաւ մայրիկը .
 հիմա մեծ, աշխատասէր տղայ մը եղած ես .
 պահէ այդ թուղթը որ իրիկունը հայրիկին ալ
 կարգաս . անի քեզի թուղթ ու դրիչ պիտի
 առնէ, ես ալ գոյնզգոյն մատիւններ պիտի
 գնեմ . նոր բաներ պիտի գրես, աղւոր
 պատկերներ պիտի գծես, այնպէս չէ՞ :

1. Ընդօրինակել սալ պար կար եւ քար բաւերով
 կազմուած բազմավանկ բաւերը . անոնցով խօսեք
 շինել՝ բերանացի :

36. Բ Ա Ր Ի Օ Ձ Ը

1. Օր մը մայր մը կ'օրէր օրանը,
 երգ մը կ'երգէր, օ՛ր օ՛ր կ'ըսէր :
2. Մաննիկ մո՛ւշ մո՛ւշ կը քընանար .
 Օձ մը լսեց այս անուշ օ՛ր օ՛ր,
3. Ներս սողաց օղակ օղակ,
 Գընաց տիտիկ ըրաւ դրան մօտ :

4. Մտիկ ըրաւ մօր անուշ օ՛րօ՛ր, եղանակ,
 Ան նորէն խեղօք մը դարձաւ իր ծակ :
5. Անուշ լեղուն օձը ծակէն դուրս կը հանէ,
 Բարի սիրտը չար մարդուն միտքը կ'առնէ :

37. Մ Ա Ն Ն Ի Կ Ի Օ Ր Օ Ր Ը

1. Քուն եղեր, Մա՛ննիկ,
 Քնիր իմ բալաս,
 Աչքդ խուփ ըրէ,
 Հե՛րիք է քանի լաս :
2. Լա՛յ - Լա՛յ սիրո՛ւն իմ Մաննիկ,
 Լա՛յ - Լայ, նախշուն իմ մանկիկ,
 Մատաղ ըլլամ աչքերուդ,
 Մատաղ կամար յօնքերուդ :
 Օրօ՛ր օրօ՛ր օրօ՛ր :

- 3. Պաշիկ կուտամ ճակատիդ ,
 Պաշիկ փափուկ թաթիկիդ ,
 Գիշեր ցորեկ ես կ'ըսեմ
 Լա՛յ-լա՛յ , Լա՛յ-լա՛յ , իմ Մաննիկ :
 Լա՛յ-լա՛յ իմ մանիկ .

Օրօ՛ր օրօ՛ր օրօ՛ր :

Մայրիկը այսպէս երգեց անո՛ւշ անո՛ւշ ,
 Մաննիկ քնացաւ երկար ատեն մո՛ւշ մո՛ւշ :

38. Գ Ի Ն Ձ Կ' Ը Ս Է

1. Գեաը հոսելով հոսելով գետինը կը
 փորէ : Գարեգին կարճ գերան մը գնեց . անկէ
 քանի մը գերանդի պիտի շինէ : Գի ծառի
 անունն է . գիգի թըռչուն մըն է :

2. Գոգ գերկ ըսել է . Գիրգ՝ փափուկ
 ըսել է . Գոհար շատ գոհ է . մայրիկը գեղեցիկ
 գոգնոց մը գնած է իրեն : Գրիչով գիր կը գրեն ,
 բրիչով գետինը կը փորեն :

3. Գիրք ծախողի կ'ըսեն գրածախ : Գորգ
 ծախողին կ'ըսեն գորգավաճառ : Յիսուսի հետ

գոզ մըն ալ խաչը հանեցին Գողգոթա լեռան
 վրայ : Անի գեղացի է , բայց գեղանի աղջիկ է ,
 գանգուր մաղեր ունի : Գիրգոր միրգ կեր , գիրք
 կարդայ , երգ մը երգէ :

1. Գ ով սկսող բառերն ընդօրինակել սալ : Ուսույ-
 ղութիւն ընել գ , կ , ք սառերուն ուղիղ հնչման :
 Բառավարժութիւն .

Գեա	գերան	գոգ	գոհ	գեղանի
Գեաին	գերանդի	գոգնոց	գոհար	գեղացի

39. Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Ր Ո Ի Ն Պ Ա Ր Ը

- 1. Այն հարուստ մարդը Այնթապցի է .
 զինքը տար Տարսն քաղաքը :
- 2. Մեծ Բերդ մը ունի Խարբերդ քաղաքը .
 Վան ունի Վարազ անունով վանք մը :
- 3. Անուշ բալ ունի Բալու քաղաքը .
 Շատ ուշ էր երբ Մուշ հասաւ Մուշեղ :
- 4. Զով Զուրի ակեր ունի Ակն քաղաքը .
 Զուրի բիւր ակեր ունի Բիւրակն լեռը :

- 5. Սամսոն քաղաքի անուն է,
Սամիսոն քաջ մարդու անուն է:
- 6. Տիգրան շինած է Տիգրանակերտ քաղաքը.
Չարշար շինած է Չարդարիչ վանքը:
Ծաղկազարդին ծառզարդար ալ կ'ըսեն:

Գասին մեջի պարսպ բառերով ուրիշ բազմավանդ բառեր կազմել սալ գրաւոր եւ բերանացի, միտք բառա-
կազմութեամբ եւ գրասխտակի վրայ:

40. Չ Ո Ր Ս Ե Ղ Ա Ն Ա Կ Ն Ե Ր Ը

Տարին ունի չորս եղանակ,
Մտիկ ըրէք որ համբեմ ձեզի հիմակ:

- 1. Կուգայ նաչխուն գարուն,
կը բերէ ծիծառ ծաղիկ սիրուն:
- 2. Յետոյ կուգայ ամառ,
արեւն է շատ տաք, երկինք պայծառ:

- 3. Երբ ալ կ'ըլլայ աշուն,
միրգեր են հասուն, ծառեր՝ տեղոյն:
- 4. Եկաւ ձմեռն ալ պառաւ,
ձիւն, բուք պատեց. բայց կաղանդ բերաւ:

- 1. Խօսակցութիւն սարսան չորս ելանակներուն վրայ:
- 2. Արտասանել սալ վերի ոսանաւոր:
- 3. Խն եւ իւն երկբարբառներուն հնչումին ընտանեցնել: Օրինակ.
Թխ., հովիւ., բիւր, ձիւն, արիւն, ալիւր, հիւղ., սիւն.

41. Պ Ե Տ Ի Կ Ը

- 1. Ես Պետիկն եմ, ես դեռ պըղտիկ եմ,
պիտի իսողամ որ մեծնամ,
կաղա, բլիթ, սեր պիտի ուտեմ որ ուժովնամ,
մեղր կարագ ալ ուտել կ'ուզեմ որ դիրնամ:
Ես պըղտիկ եմ դեռ, պիտի մեծնամ:
- 2. Պիտի քնանամ մուշ մուշ,
պիտի աղթ ըննամ ուշ ուշ,

- Չէ՛, չե՛մ ուզեր ալ ուրիշ բան ,
կ'ուզեմ որ շուտ դայ կազանդ պապան :
3. Կազանդ պապան պիտի բերէ անուշ բան,
նոր լաթեր պիտի կազանդէ մաման,
սիրուն խաղալիք պիտի բերէ իմ պապան .
պիտի ուտեմ, պիտի հագնիմ, պիտի խաղամ,
պիտի ցատքեմ, պիտի խաղամ, որ մեծնամ,
որ մեծնամ, ձեզի պէս մեծ մարդ ըլլամ :
4. Կ'ուզեմ որ օր մը ըլլամ մէկ կտրիճ պատանի,
հեծնեմ կառք , վաղընեմ ձի,
ամէն մարդ քաջ ես պիտի ըսէ ինծի,
ես պիտի ըլլամ առողջ ու խելացի :

Խօսակցիլ դասին շուրջ : Հետաքրքրուիլ տղայոց բաղ-
ձանքներով ու նաշակներով — ի՞նչ կը սիրեն, ի՞նչ կ'ու-
զեն ըլլալ եւ ինչո՞ւ :

42. Կ Ա Ղ Ա Ն Դ Պ Ա Պ Ա Ն

1. Կազանդը բերաւ կազանդ պապան ,
կազանդ պապան ալ բերաւ շատ աղւոր բան ,

2. Տեսէք լեփ լեցուն է իր տոպրակ ,
Պաստեղ ու ոտճիկ, թուղ, նուշ ու պիստակ .
3. Պուպրիկ ու պատկեր, կառք հոլ ու գընդակ,
Ունի գիրքեր ու գրիչ , թուղթ մասիտ ու
քանակ .
4. Ատնք ուտելիք են , տուր ուտեմ ու
մեծնամ .
Ատնք խաղալիք են , տուր խաղամ ու
ուրախանամ .
Անոնք կարգալիք են , տուր կարգամ ու
խելօքնամ :
5. Կազանդ պապա , քեզի շատ շնորհակալ
կ'ըլլամ .
Ամեն օր հո՛ր հո՛ր դպրոց կ'երթամ,
կ'երդեմ, կը գրեմ, կը կարգամ :

-
1. Խօսակցիլ կազանդի օրերուն շուրջ :
2. Հետաքրքրուիլ քե ի՞նչ կազանդչե՛ք ունենալ կը
սիրեն :

43. ՊՈՒՊՐԻԿՍ Ի՞ՆՉ ՆՈՒԼԻՔ Կ՝ՈՒՋԻ

1. Իմ աղւոր պուպրիկս է աս, տեսէք,
Գեղեցիկ կոկիկ է. բայց ոչ սէգ:
2. Գանգուր սեւ մաղեր զարգն են գլխուն,
Ճակատին շուրջ պսակ մ'ունի նաշխուն:
3. Սեւ յօնքեր կամար են կապեր,
Ձոյգ մ'արև աչք կանթեղ են կախեր:
4. Այտերուն ծաղկած վարդն ու շուշան,
Ըսէք, չե՞ն տար ձեզ դարնան հոտ նշան:
5. Ունի պըզտիկ քիթ մը, շուրթեր նուան,
Մարդարիտ ախաններ ու նուշ բերան:
6. Միայն իր երկու մանր ախանջներ,
Ձունին զարդ, կ'ուզեն զոյգ մ'օղ նըւէր:

Մարմնոյ մասերը ցուցնել սալ. խօսիլ դիմին վրայ.
հինգ զգայաւանկներուն պատճօնին մասին հարցափորձել,
գրել սալ անոնց անունները:

44. ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՊԱՐԸ

1. Գառ մը բերի քեզի, դո՞հ էս Գոհարիկ:
Սիրուն աստղ մը ունիս, Աստղիկ:
Մո՛ւս եղիր Սուսէ, Սօնա օրօր պիտի ըսէ:
4. Արաքս դեպի անուն է,
Արաքսի աջիկի անուն է,
«Մայր Արաքսի ափերով» երգը ի՛նչ անուշ է:
3. Մաթ տեսե՞ր էս Մաթենիկ.
Դուն որո՞ւ սան էս Մանգուխտ.
Ոսկի մաղեր ունիս դուն, ոսկիթեւ է:
4. Մանուշ կը ժողվէ մանուշակ.
Սեւ վարսեր ունի վարսենիկ.
Վարդ ու շուշան կը քաղէ Շուշան:
5. Դուն ծառ տեսա՞ծ էս Պայծառ.
Տան ճրագը վառ պահէ վառվառ,
Ինչո՞ւ վար վեր կը վաղես, Վե՛րոն:
6. Նազ մի՛ ըներ, Նազենի, առ ասի,
Քեզի արմառ բերած է Արմառիք:

Աղջկայ եւ մանչի անուններ վերյուշել սալ, այբու-
բենի մասնաւոր զիբերով սկսող:

45. Յ Ք Ո Ի Ր Ի Կ Ը

1. Յոխէփ յամր յամր կը քալէ որ չի յողնի :
Յակոբ յարդը կը յարդարէ հարթ գետինին վրայ :
Յուսիկ կ'աշխատի սուսիկ փուսիկ :
2. Յեսան քարը յիտուն դահեկանի գնեց :
Յակինթը յարգի քար մըն է :
Որթատունկը կը յօտեն յօտոցով :
3. Զորին յար յարդ կ'ուտէ :
Էչը յամառ է, բայց յիմար չէ :
Ծեծը յամառ մանչին համար չէ :
Յխուս շատ կը սիրէր բարի մանուկները :

-
1. Յով սկսող անունները ընդօրինակել ասլ :
 2. Ոյ երկբարբառին հնչումին վարժեցնել :

Օր. Ոյ բոյս, յոյս, լոյս. քոյր, բոյր, կոյր, պարոյր, համբոյր, ծոյլ. յոյն, դոյն :

46. Հ Ա Ղ Բ Ա Ր Ը

1. Ամէն հայ կը սիրէ Հայկ ու Հայկակ անունները : Հայ հայրենիքը Հայաստան է :
2. Հաստ տախտակը շատ հաստատուն կ'ըլլայ : Հարթիչը հարթ հաւասար կ'ընէ խորտ ու բուրտ տախտակը :
3. Կերակուրին համ տալու համար մէջը աղ ու եղ կը խառնեն, ան ատեն կ'ըլլայ համեղ, Հա՛մբար աղբար :
4. Հաց շինողին կ'ըսեն հացագործ. հաց ծախողին կ'ըսեն հացավաճառ :
5. Հոս է հին հօսիչը, հինգ դահեկան կ'արժէ : Հարմակին հետ խօսիլը շատ հեշտ բան չէ :
6. Հինգշաբթի օր այս հորը հորթ մը ինկաւ : Սաստիկ հով մը կար այս հովիտին մէջ : Հերմինէին հայրը հանքագործ է. հօրեղբայրը հողագործ է :
7. Հերու հերիւն մը գնած էի, հեղ մը հող նայէ Հեղինէ, գտիլը ու հոս բեր : Հերանուշ հաճէ հիրիկ մը հանել ինծի համար :

-
1. Հով անունները ընդօրինակել ու արձատանել ասլ :
 2. Հով սկսած անուններով բառակազմութիւն :
- Օր. համ, համար, համեղ :

47. Լ Ո Ր Ի Կ Ը

- 1. Գուն լորիկ, լորիկ,
Գուն գունառ ու կլորիկ,
Կլորիկ խառուտիկ,
Խառուտիկ պըլտիկ :
- 2. Բեզ բունեց մեր թորիկ,
Մորթեց իմ աղբարիկ,
Խորովեց իմ քուրիկ,
Վա՛խ լորիկ, խորոտիկ :
- 3. Բեզ տապկեց իմ մայրիկ,
Պատրաստեց մեր ընթրիք,
Շարուեցանք մեծ պըլտիկ
Սեղանին բոլորաիք :
- 4. Ճաշակեցինք քեզ, լորիկ,
Գովեցինք քեզ, լորիկ,
Լորիկն է նոնուշիկ,
Մխան է շատ անուշիկ :

1. Խօսակցութիւն լորի վրայ :
2. Արտասանութիւն :

48. ԲԱՔԿԷՆ, ՊԱՐՈՅՐ, ՓԱՅԼԱԿ

(Բ. Պ. Փ.)

Բ.

- Բաքկէն, Պարոյր ու Փայլակ իրենց անունին սկիզբի տառով բառեր գտած ու տեսակ տեսակ խօսքեր շինած են. մտիկ ըրէք, նախ Բաքկէն պիտի կարդայ թոյլ սկսած բառերով խօսքեր :
- 1. Բերուզ բամպակ ու բուրդ կը բերէ բարակ մը կը մանէ :
 - 2. Բանանը և բայը բերանին քաղցը համ կը բերեն :
 - 3. Բազէշ ու Բերդակ բարձր բերդ մը ունին :
 - 4. Բարձը շատ բարձր է, մէջի բուրդը թանձր է :
 - 5. Բու մը ու բազէ մը բըռնեցի :
 - 6. Բաքկէն բարի է. բանդակ կը բերէ, բոլորիս ալ կը բաժնէ :

Պ.

Հիմա պարոյր պիտի կարդայ պոյլ սկսած բառերով խօսքեր :

1. Պերճ պատին վրայի պատկերը պատուեց ,
պէտք է որ պատիժ մը կրէ :

2. Պարոն Պետրոս լաւ պարեց , պարզեւ
մը պիտի առնէ :

3. Պետիկ մեծ պահքին պահք պիտի պահէ :

4. Պերճուհի , աս պատառէն կտոր մը
պատուեցի՞ր :

Պա՛պա , պարկին պիտակը գետին պարպէ :

6. Պարոյր պահ մը պար կը պարէ ,
պարապ ատենը պատմութիւն կը պատմէ ,
պարտեղը կը պտըտի՝ պտուղ կը քաղէ :

Փ .

Կարգը փայլակին կուգայ , հիմա ալ անոր
մտիկ ըրէք :

1. Փայլակ փոքր փուքով մը փո՛ւ փո՛ւ
կը փչէ փուռին կրակը :

2. Փիղը ու փոկը մեծ փոր մը ունին ,
փուքով մը փչէր փքացուցեր են կարծես :

3. Փա՛յլուն , փողոցը շատ փոշի կայ ,
փակէ փայտէ փեղկը :

4. Փոկաս փասիանին փափուկ փայլուն
փետուրներէն փետտեց ու փախաւ :

5. Փառնակ փոխեց փեթակին դրան
փականքը :

6. Փաստաբանը փողկապ մը ու փունջ մը
վարդ գնեց :

Ուսուցիչը դարձաւ ու աշակերտներուն ըսաւ .
տեսնեմ ձեզմէ ո՞վ որ ասանկ խօսքեր չինէ ու
բերէ ինձի , անոր բարենիշ մը պիտի տամ :

Բ . Պ . Փ . ԵԱՆԵՐԱՆԸ ՆԵՐՔԻՏ ԸՆԿՆՈՒՄԻՆ ԸՆՏԱՆԵՆԵՆԷԼ ,
ԱՅՉ ԵԱՆԵՐՈՎ ԱԿՍՈՂ ԲԱՆԵՐԱՆԸ ԷՆ ՆԱԽԱԳԱՍՈՒՔԻՆ .
ՆԵՐԱՆ ՈՐՈՇԱԿԻ ԿՐԿՆՈՒՄՆԵՐՈՎ :

49. Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Ր Ո Ի Ն Պ Ա Ր Ը

1. Արմէն տուն եկաւ , բայց շատ ուշ ,
Յարմար ատեն հասաւ Արմէնուշ :
2. Հայկ ծառէն կը քաղէ կը թափէ նուշ ,
կը ժողվէ , անուշ անուշ կ'ուտէ հայկանուշ :
3. Շարա խաղողը կը քամէ անկէ շիրա կը
հանէ . Ռեբեկա շիրայով ուսպ կ'եփէ ,
ուճիկ կը չինէ . Ռուբէն պատտեղ կը քաղէ ,
ուճիկ կ'ուտէ :

4. Շարան շատ շատակեր մարդ մըն է . հայրը շինեց անոր համար Շիրակ անունով շէն մը . Շարա աշխատեցաւ այդ շէնին մէջ .

5. Անի հոն շատ բան շինեց . շէնը շէնցուց՝ քաղաք դարձուց . հողը մշակեց՝ անուշ պտուղներ հասցուց . հոն անբարներ շինեց՝ մէջը լեցուց .

1. Բառակազմութեան վարժութիւն ընել սալ նախորդ դասերուն ուղղութեան համեմատ :

2. Օրինակել նոր եւ բառակազմուած խօսքեր :

50. Ա Ք Լ Ո Ր Ա Ղ Բ Ա Ր Ը

1. Ահա կուտ ու կեր ,
Եկո՛ւր , հաւ ընկեր ,
Կեր կերակուր ,
Համեղ մաքուր .
Կը ձայներ մեր բակին աքլոր ,
Վազելով կունտ ու կլոր ,
Ինք անշուշտ
Միշտ կուռ կուշտ :

2. Չ'ունէր ուրիշ հող ու ցաւ
Չին կամ ագուաւ վար նայեցա՛ւ ,
Աղմուկ , ճիչ բան չէր :
Վեր վար կը կանչեր ,
Մինչեւ որ լախցըներ ամէնքն ալ ,
Ու յաղթութեան վրայ պարծենալ :
Կը ճըչէր տանիքէն վար ,
Կը ճօճէր գլխուն կատար ,
Ու կը կանչէր
Առտուն իրիկուն ,
Իր կու կու լի կուն :

1. Արտասանել սալ :

2. աւ երկբարբառին ճնշումին ընթացքներ զանազան բառերով :

Օր. բաւ , լաւ , կաւ . նաւ , նաւակ , սաւաղ ,
տաւաղակ . տաւալ , տաւալու . ցաւ , ցաւակ . հաւ ,
հաւնոց . ւ ը կը հնչուի վ :

51. Մ Ա Տ Ն Ե Ր Ը

Թումպլիկ ձեռքս ունի հինգ մատ .
Տեսէ՛ք , կը համբերմ հատ հատ ,

1. Ճրկոյր մատն է առ ստըտիկ,
կը գործէ լուռ, խելօքիկ,
2. Մասնեմասն գրողը տանի,
կ'ուղէ ոսկի մատանի:
3. Միջնամասն անոր ընկեր,
էն երկարն է, հպարտ ծոյլ՝ գէր:
4. Յռցամասն՝ աչք բայ, ճկուն,
կ'աշխատի առտու իրկուն,
5. Կը ճանչնա՞ք այս մատս ալ գուք,
հայր քթամասն է, կարճ ու կլուկ:

1. Արսասանութիւն:
2. Չեռփին եւ մասներուն գործածութեան վրայ
խօսակցութիւն:

52. Ս Ի՞նչ կ'ը Ս է

- I. Սաթենիկ սակառ մը սարոր, սեխ ու
սոխ կը տանի:
- Սահակ սառին վրայ կը սահի սահնակով:

2. Սեպուհ սուտ չի խօսիր, գիտե՞ս,
սուտը սուր թուր մըն է լեզուին տակ:
3. Սալբիչ մը մաղ կը սանտրէ, սեր,
սեխ կ'ուտէ. սուրճ կը խըմէ, սիկար կը ծխէ:
4. Մեր քաղաքին Սիս կ'ըսեն: Աս դպրոցը
կը կոչեն Սիսուան: Իմ անունս Սանդուխտ է,
եղբորս անունը Սիսակ:
5. Սասուն դաւառ է. Մասիս Հայոց սուրբ
լեռն է: Ես կը սիրեմ ամէն հայ. ի՞նչ սիրուն
է Մայր-Հայաստան:
6. Սուրբ Սահակ Հայոց մեծ Հայրապետ
դարձաւ. Սուրբ Սանդուխտ Գրիստոսի սիրուն
համար նահատակ եղաւ:

1. Սով սկսող բառերը օրինակել տալ:
2. Թելադրել որ Ս գրով սկսուող բառով մը խօսք
կազմեն:

53. ԶԱՐԻՆ ՊԱՏԻԺԸ

1. Աղուէսը տարաւ հաւը պարարտ,
ինքն ալ գնաց եկաւ ինկաւ թակարթ:
2. Գայլը փարատեց ոչխարը գէր,
ինքն ալ գամբռին եղաւ կեր:
3. Մուկը կըրծեց պանիր ու հաց,
կատուին ճանկ ինկաւ ճըւաց:
4. Արջը կերաւ պարտէղին համեղ տանձը
ինքն ալ ինկաւ անոր տիրոջ ցանցը:
5. Զուրին կուժը ջուրին ճամբան կը կոտորի:
բարի բան մը խնդրէ որ կատարի:

-
1. ձանչցնել իւրաքանչիւր կենդանին առանձինն:
 2. Հասկցնել չարիք բնույթն կրած բնական պա-
սիժը. հարցական թելադրութեամբ օգնելու եւ ծառայե-
լու պարսականութիւնը զգացնել՝ բնական պարագաներով:

54. ԱՐԱՔՍԻԻ ՏԻԿԻՆԸ

1. Արաքսի հազիւ տասն երկու տարեկան
աղջիկ մըն է. ձեւ կար կ'ընէ՝ լաթ կը կարէ.
եղբայրը Գագիկ փայտէ տիկին մը շիներ է իրեն:
2. Արաքսի տիկինին հագուստ կարեր ու
հագցուցեր է, գլուխը մաղ կապած ու գլխարկ
դրած է, ոտքին դուլպայ ու կօշիկ անցուցած է:
3. Հիմա ալ նաշխուն հլուներով օղ,
կամար, մանեակ ու մատանի շինած կը
զարդարէ զայն: Գագիկ անոր դէմք կը գծէ —
աչք, յօնք, քիթ, բերան, երես, թուշ ու
ականջ կը շինէ. իրաւ որ անի սիրուն տիկին մը
դարձեր է:
4. Անոնց մայրը շուկայ կ'երթայ, տեսակ
տեսակ խաղալիքներ կը բերէ իրենց համար.
բայց անոնք բոլորն ալ, տիկինին պէս,
փայտերով ու լաթերով շինուած, զարդարուած
պուպրիկներ են: Անոնք ո՛չ կը խօսին, ո՛չ կը
խնդան, ո՛չ կրնան քալել և ո՛չ ալ կերակուր
ուտել:
5. Իմ հայրիկս, կ'ըսէ Արտակ, ինձի
բերած է պղզտիկ սիրուն շնիկ մը և մատղաշ

փափուկ բուրդով գառնուկ մը : Շունը կը հաչէ ,
գոռնուկը կը մայէ : Մէկը հաց կուտէ , ապուր
կը լափէ , միւսը խոտ կը կըրծէ , կաթ կը
ծըծէ : Երկուքն ալ կը վազվըզեն , կը ցատքեն
ու կը խաղան ինծի հետ , մէկը հա՛ֆ հա՛ֆ կը
հաչէ , միւսը մէ՛ մէ՛ կը մայէ :

Ո՛հ , ո՛րչափ կը սիրեմ զիրենք :

1. Խօսակցութիւն վերի գրուածքին շուրջ :

2. Մանչերու եւ աղջիկներու յասուկ աշխատու-
թիւններով հետաքրքրուիլ :

55. Ա Ր Ե Ի

1. Ա՛հ , արեւ , արեւ ,
դուն կարմիր արեւ ,
քեզի շատ բարեւ ,
եկո՛ւր , ծագէ՛ մեր վերեւ :

2. Չմեռ է . շողշողա՛ մեղ տաքցուր .
գարուն է . ցոլա՛ , ձիւն հալեցուր ,

- խոտ կանչըցուր , ծաղիկ՝ ցորեն բուսցուր :
3. Ա՛մառ է . փայլէ՛ , հասկերը լեցուր .
աշուն է . շողա , խաղողը կարմըրցուր ,
քաղցրիկ նաչխուն պտուղներ մեղ հասցուր :
4. Բարի արեւ , բեր աարի մը բարի , սիրուն ,
Աստուծոյ սիրուն , բարի՛ք ըրէ ամենուն .
մի՛ փախիր . ծագէ՛ տո՛ւր լոյս , փայլէ՛
տո՛ւր տաքութիւն :

Արեւին ընծայած օգուսներն ու բարիքները հարցնել՝
սարուան ամեն մէկ եղանակի յարաբերութեամբ :

56. Ե Ր Կ Ո Ի Չ Ա Տ Ի Կ Ն Ե Ր

1. Ա՛հա ելեր է զատիկ մը պըտըտիկ ,
կըռնակը նաչխուն է , խատուտիկ ,
կը քալէ կանաչ խոտերուն մէջէն ,
հանդէլու կուգայ մեղ մօտ հեւալէն :
2. Անի կ'ըսէ , գարուն եկեր է , կանաչ կակաչ է ,
գարունը եկեր , ճերմակ Չատիկ բերեր է ,

ճերմակ Զատիկը կարմիր հաւկիթ նաչխեր է .
սիրուն զարուն է , զարդարուն Զատիկ է :

3. Մամա՛ս ճերմակ հանդերձ կարեր է .
քուրիկը սեւ գուլպայ , կարմիր գոգնոց
չիներ է .

աղբարը նոր գլխարկ , կարմիր կօշիկ դներ է :
Գագիկ ու Զարդար կ'երգեն ուրախ շուարթ .

4. Գարունը միշտ սիրուն ,
Զատիկը միշտ նաչխուն ,
ժամ ու տուն զարդարուն ,
կարմիր հաւկիթ խըամտուն ,
«Քրիստոս յարեաւ» կ'ըսեն ամենուն :

1. Հասկնալի բնել զափիկ միջասը (Ոսկի եզնակ)
Եւ Զափկը :

2. Խօսակցութիւն Զափիկի տօնական օրերուն շուրջ :

57. ԾԻԾԵՌՆԱԿՆ ՈՒ ԻՐ ԶԱԳԵՐԸ

1. Պատուհանիս տակ
իր բոյնը շինեց ,
սիրուն ծիծեռնակ ,
հաւկիթներ ածեց :

2. Զողերը ելան ,
կտուցով զեղձան ,
իրենց մօր ըսին ,
ձայնով խընդաղին .

3. Բի՛ , բի՛ , բի՛ , բի՛ ,
մայրիկ սիրելի ,
զի՛ , զի՛ , զի՛ , զի՛ ,
ուտեսս բեր մեղի :

Արսասանութիւն վերի ոտանաւորին :

58. Պ Ա Ր Ծ Ե Ն Ք Ո Տ Ա Ղ Ջ Ի Կ Ը

Աղջիկ մը ելած, սեղանին վրայ,
տե՛ս, հայրիկ, կ'ըսէր. «հասակս է երկայն» :
Հայրն ըսաւ անոր. «ի՛նչ ասկէ դուն,
պիտի կարճընայ հասակդ ալ իսկոյն» :

59. Մ Ա Ն Ո Ի Կ Ի Ն Ա Ղ Օ Թ Ք Ը

Օրհնէ մեզ, ո՛վ Յիսուս,
շնորհք խեղք տուր ամէնուս,
սիրէ մեզ, ով Յիսուս,
մի թողուր մեզ անուս,
մեծնանք հայ մանչ արի,
ըլլանք զիտուն, բարի :

Արսասանուրիւն վերի երկու ոսանաւորներուն :

Ա Ր Մ Ի Ն Է Կ Ա Ղ Օ Թ Է

60. Մ Ա Ն Կ Ա Ս Է Ր Յ Ի Ս Ո Ւ Ս Ը

Յիսուս շատ անգամ իր քով կը կանչէր պղզտիկ մանուկները. զանոնք իր դերկը կ'առնէր, կը փայտայէր, կը սիրէր ու կ'օրհնէր ալ: Իմ մայրիկս ինծի կ'ըսէ. զաւա'կս, բարի եղիր որ Յիսուս քեզ ալ սիրէ: Մեր վարժուհին կ'ըսէ. տղա՛քներս, քաջ եղէք, անվախ խաղցէք, լաւ դաս սովորեցէք, դասարանին մէջ խելօք կեցէք, ձեր ծնողքին հնազանդ եղէք. Յիսուս կը սիրէ ու կ'օրհնէ ձեւ ալ: Մենք կը սիրենք Յիսուս ու կ'աղօթենք իրեն:

1. Ներկայացուցե՛ք մանկասէր Յիսուսը՝ որ կը սիրէ ու կ'օրհնէ մանուկները:

2. Հարցափորձել քե մանուկները ի՞նչ բանով սիրելի կ'ըլլան իրենց ծնողաց եւ ուսուցիչին: Հնազանդութեան պարտականութիւնը զգացնել:

61. Ա Ռ Ա Մ Ն Ե Ր

1. Փիտիկն ունի հաց ու պանիր,
դիշերը քունը չի տանիր,
2. Շատ լըսէ,
 քիչ խօսէ:
3. Կարգալու ատեն կարգա,
խաղալու ատեն խաղա,
քընանալու ժամանակ ալ քնացիր,
դուն կ'ըլլաս խելացի, առողջ, ժիր:
4. Ինչ որ ցանես,
 այն կը քաղես:
5. Անխելքին հետ ջուր խմէ, հաց կեր,
բայց մի՛ ըլլար ճամբու ընկեր:
6. Գող է, սիրտը դող է,
7. ով չուտտ, փորը կուշտ:

Բերանացի վարժեցնել եւ հասկնալի բնել վիրի առածներուն իմաստը:

62. Պ Ի Ծ Ա Կ Ի Ն Վ Ա Խ Ճ Ա Ն Ը

Անխելք մեղու, ըսաւ պիծակը, դուն բոլոր
ամառը պը՛ղ պը՛ղ կը պըզպըզաս, կը գործես,
բայց քու շինած մեղրը մարդիկ կ'ուտեն:

— Այո՛, պատասխանեց մեղուն, ես ալ
ծաղիկէն ձրի կ'առնեմ անոր հիւթը. ես իմ
վարձքը կ'ուտեմ, մնացածը կը թողում իմ
տիրոջ. ան ինծի փեթակ տուած, հոգ տարած
է: Պիծակը ելաւ ծաղիկին քով գնաց:

Հա՛, յիմար ծաղիկ, դուն անուշ հոտ ունիս,
սիրուն տեսք ունիս, բայց խելք չունիս, ըսաւ:
Ինչո՞ւ կը թողուս մեղուն որ դայ քու համեղ
հիւթը ծծէ ձրի ու տանի անով մեղր շինէ իրեն
համար:

— Վա՛յ, չե՞ս գիտեր, անգործ պիծակ,
պատասխանեց ծաղիկը: Ես ալ ձրի կ'առնեմ
հողէն մոտնդ, երկինքէն ջուր, արեւէն լոյս
ու տաքութիւն. իսկ տա պարտեզպանը հոգ կը
տանի ինծի:

Պիծակը քիչ մնաց որ պիտի ճաթէր
բարկութենէն:

Երկինք չէր կրնար ելլել, արեգակին չէր
հասներ. չէր կրնար հողին փսսա մը հասցնել:

Պարտիզպանին քով վազեց պըզպըզալով:
Պարտիզպանը իմացաւ պիծակին ձայնը, հազիւ
անոր ձեռքին վրայ թառած էր որ կծէ,
պարտիզպանը միւս ամիով հարուած մը տուաւ
ու գետին փռեց զայն: Պիծակին խայթոցը
չունչին հետ բերնէն դուրս թռած էր:

Գլտորեցաւ չար պիծակը, գնաց ինկաւ
ծակը:

1. Պասմել սալ այս գրուած՝ հարցումներու օգ-
նութեամբ:

2. Օգտակար եւ վնասակար միջոցներուն վրայով
խօսակցութիւն:

3. Նոր բառերը ընդօրինակել սալ, բերանացի
բացատրութիւն վերջ:

63. Ա Ն Կ Ա Տ Ո Ի Ն

1. Աս է ան չար կատուն,
որ երբ կ'ըլլայ իրիկուն,
գաղտուկ մը կ'իջնէ մեր տուն.

2. որ կը պըտըտի ամէն անկիւն ,
որ վախ կուտայ տան մուկերուն ,
որ կ'ուտէ միսը , կը լափէ մածուն ,
3. կը սըրբէ բերանը , կը մաքրէ մուրը
երեսին՝ գլխուն ,
որ երբ աքաղաղը կը կանչէ , կու կու լի
կուն , կը փախչի տունէն , կանուխ մը
առաուն ,
4. Որ մէս՛ւ մէս՛ւ կ'ընէ , կանգնած հեռուն .
կարծես թէ կ'ըսէ . ի՞նչպէս էք , քուն թէ
արթուն , ան խորամանկ , չար ու գող
կատուն :

-
1. Կով սկսուած բառերը բնօրինակիլ աս :
 2. Հարցումներով արտաբերելու օգնել վերի գրուածք :

64. Մ Ե Ր Ծ Ո Ի Ն Ը

1. Աս է մեր տան շուն ,
որ գնեցինք աս աշուն ,
որ ունի տեսք մը սիրուն ,
ուշիմ է ու վառվըռուն .
2. Որ կը հըսկէ տունը առաու իրիկուն ,
որ գուրս կը վանէ ան գող կատուն ,

որ շուտ շուտ կ'արթըննայ առտուն,
որ հա՛ֆ հա՛ֆ կը հաչէ օրն ի բուն:

- 3. Որ լափ լափ կը լափէ մածուն,
որ կուտէ կաթ պնակ մը լեցուն.
որ ինծի հետ կը խաղայ մինչեւ իրիկուն,
որ չի տար վրաս ոչ մէկուն.
իմ շնիկս է անի ճերմակ, սիրուն:

1. Խօսեցնել շունին եւ կատուին վրայով: Դասին պարզ բառերով կարն խօսեալ շինել սպու վարժուրիւն բնել:

65. Ե Ր Ե Ք Կ Ձ Ո Ի Կ Ք Ո Յ Ր Ե Ր Ը

(Մ. 2. 3.)

Վարժապետ մը պատմութիւն մը ըրաւ իր աշակերտներուն:

Օր մը խումբ մը աղաք կը գանդատէին իրարու, ըսաւ. «Օ՛ֆ, աս ի՛նչ տգեղ, աս ի՛նչ ծուռ ու մուռ են սա ծ, ձ ու ց գրերը» կ'ըսէին իրարու:

— Տեսէ՛ք, սա ծան կզած ծերի, սաւնած ծռուկ պառաւի ձեւ ունի. ըսաւ մէկը:

— Սա ձան ալ կոտորած պուպրիկի կը նմանի. տե՛ս, վիզը առանց գլուխի մնացած է, կըռնակը կորցած է. կարծես թէ սօքին մէկը կուրծքին սին ըրած են. թեւին մէկն ալ արժուտուած են, ըսաւ ուրիշ մը.

— Սա ցո՛ն քիչ մնացած է որ սօքը ու գլուխը իրարու քով բերէ. անի ամչկոտ, վախկոտ հարսի մը պէս գլուխը ծռած է, ըսաւ միւսը:

Անդիէն ուրիշներ պուպրին, մինակ առչա՞ֆ. հա՛, անոնք շատ ալ նախանձոտ են. երբ դուն մէկին անունը կուտաս՝ միւսը մէջ կ'իյնայ. երբ մէկ գիրով բան մը կը գրես, միւսը կուգայ տեղը կ'անցնի. իրարու կը խառնուին, աղմուկ ու կռիւ կը հանեն իրարու հետ: Ուսուցիչը միշտ ալ մեզմէ մէկը կամ միւսը կը պատժէ իրենց պատճառաւ: Դուն ծ գիրը ձի պէս հնչեցիր, կ'ըսէ: Դուն ձ գիրը տգեղ գրած ես. ասի ցով կը հեզեն ոչ թէ ձով. այսպէս ամէն օր աս տեսակ խօսքեր կ'ընէ:

— Բոլորը մէկ բերան պուպրին, «Եկէք ատ տառերը չը հնչենք. եկէք այդ գրերը չը գրենք. եկէք ատոնց դասը չը սովորինք»:

Քանի մը աղջիկներ երբ լսեցին դուրսէն անոնց աղմուկը և որոշումը, քահ քահ խընդացին հեռուն. «ահա ծոյլերուն քաջութիւնը» ըսին:

1. Հարցափորձել պգտիկները իրենց նախընտրած գրեռու մասին. գրասխասակին կալ ֆարեսխասակի վրայ գրել տալ:

2. Իրենց սիրած գրեռով բառեր, անուաներ ըսել ու գրել տալ:

66. ԵՐԵՔ ԿԶՈՒԿ ՔՈՅՐԵՐԸ — Բ.

(Ծ. 2. 3.)

Երեք կզուկ քոյրերը իմացան որ ծոյլ տղաքներ զիրենք ծաղրած են: Անոնք շատ բարկացան, խօսք մէկ ըրին որ վրէժ լուծեն. ըսաւ վարժապետը:

Ծա քոյրը ծառերուն խրատեց որ ծաղիկ չը բանան, ծիրան ու խնձոր չի տան ծոյլ տղայոց: Ծիծառին ըսաւ որ ծի' ծի' չերգէ անոնց:

Վարժապետէն խնդրեց որ այդ ծոյլ տղայոց աղէկ ծեծ մը քաշէ:

Չա քոյրը աշունէն խնդրեց որ ձմերուկ չի տայ. ձկնորսը ձուկ չի ցուցնէ: Չին ալ ձրի տեղ չի պիտի ձգէր զանոնք որ դան իր բերանը սանձ դնեն ու վրան հեծնան: Բըզէզին խրատեց որ պըծպըծալով երթայ զանոնք ձանձրացնէ, ձեռքերնին խածնէ:

Յո քոյրիկն ալ շատ ցաւած էր, ուզեց որ ինք ալ դաս մը տայ անոնց:

Արտ գնաց, հասկերուն պատուիրեց որ ցարեն չի հասցնեն, ջաղացպանին ըսաւ որ հացի ալիւր չի տայ:

Յին խրատեց որ անոնց բակին վառեակներուն վրայ ցատկէ, հաւերը վախցնէ, ցիր ու ցան ընէ փախցնէ՝ որ ալ հաւկիթ չ'ածեն:

Հովուն աղաչեց որ ցուրտ քամի մը փըչէ, զանոնք մըսեցնէ:

— Հա' դի' տէք, ըսաւ վարժապետը. այդ ծոյլ տղաքը շատ զըզացին, խոտացան որ իրնց դասին ծ, ձ և ց դասերը լաւ սերտեն: Երեք կուզուկ քոյրերն ալ ներեցին անոնց:

Ծ քոյրը ծիածանին մէջէն ժըպտեցաւ ու փունջ մը ծաղիկ ընծայեց:

2. քայրը ձմերուկ, խնձոր ու դեղձ գըլտորեց
անոնց ձորէն վար :

3. քայրն ալ ցորենի ոսկի հասկերու մէյմէկ
փունջ նետեց անոնց :

1. Չաս զաս սիւնակներու մէջ ընթօրինակել սալ
ծ, ձ եւ ց գիր ունեցող բառերը . խօսքի նիւթ ընել
զանոնք :

2. Այդ երեք սառերուն որոշ հնչումը արտաբերել
սալ՝ դասին մէջ գործածուած բառերով :

67. Մ Ե Ղ Ո Ի Ն Կ' Ը Ս Է

Վարուն, ամառ ամէն օր

ես կ'երթամ լեռ, դաշտ ու ձոր .

կ'աշխատիմ ես միշտ անվերջ,

մեղր փընտուել ծաղկանց մէջ .

պը՛ղ, պը՛ղ, պը՛ղ ես կ'երթամ,

պը՛ժ, պը՛ժ, պը՛ժ, կը դառնամ :

68. Ճ Ա Ն Ճ Ը Կ' Ը Ս Է

Փոքրիկ ճանճ եմ խաղասէր,

միշտ կը թըռչիմ վար ու վեր

խոշոր տան մը բակին մէջ,

չըրջան կ'ընեմ ես անվերջ .

բը՛ղ, բը՛ղ, բը՛ղ կ'երթամ,

վը՛ղ, վը՛ղ, վը՛ղ կուգամ :

1. Արտասանութիւն եւ խօսակցութիւն մեղուին եւ
նաննին շուրջ :

2. Միջասներուն ձայներուն ընթանեցնել — (մեղու,
նպուռ, նանն, բզեզ, մթեղ) :

69. Մ Օ Ր Ո Ի Չ Ա Ի Կ Ի Ս Է Ր

Սիրարփի թուղթ մը ունէր ձեռքը, վրան
գրած էր՝

Սեր Սեր

տարաւ մօրը ցուցուց զայն ու հարցուց .
մայրի՛կ, ըսէ՛, այս երկուքէն ո՛ր մէկը կուտաս

ինծի: Մայրիկը գրկեց ու համբուրեց Սիրարիին: Ա՛խ, զաւակս, ըսաւ. այս սէրը մայրիկիդ սիրտէն կը հոսի, միշտ քուկդ է անի: Մայրիկը երբ քեզ կը սիրէ, ըսաւ, մածունին այս սէրն ալ կուտայ քեզի: Բայց դո՞ւն ի՛նչ պիտի տաս մայրիկիդ, հարցուց:

— Ես ալ երկու պաշիկ կուտամ, մայրիկ, մէկը սէր է, միւսը սեր. պատասխանեց Սիրարիի: Մայր ու զաւակ զիրար համբուրեցին:

1. Հարցափորձել քե ինչո՛ւ մայր եւ զաւակ իրար կը սիրեն շատ:

2. Թելաբել քե մանուկները պարսին հնազանդիլ իրենց ծնուլաց. սիրել զանոնք ու օգնել անոնց:

70. Ա Ր Թ Ի Ն Կ Ը Շ Ա Հ Ի

Մարդ մը օրին մէկը քաղաք բերած էր կապիկ մը, արջ մը եւ օձ մը: Ամէն մարդ կը փափաքէր որ տեսնէ զանոնք:

Մանկապարտէզին վարժուհին պատուիրեց իր պղտիկ աշակերտներուն որ ամէն մէկը երկու

տասնոց բերէ կէսօրին, այդ կապիկը, արջը եւ օձը տեսնելու համար: Արթին երբ տունէն դուրսը դարձաւ մէկ տասնոց միայն բերած էր:

— Ա՛հ, Արթին ես չը՞սի որ երկու տասնոց պիտի բերէք, ըսաւ վարժուհին:

— Այո, օրիորդ, բայց մայրիկիս քով մէկ տասնոց մնացեր էր, ան ալ ինծի տուաւ. պատասխանեց Արթին:

Չ՛ըլլար, Արթին, չ՛ըլլար, կրկնեց վարժուհին. գնա շուտ մը երկու տասնոց բեր որ տեսնես:

Արթին պահ մը ատրեցաւ. բայց յանկարծ ձեռքին տասնոցը նորէն վարժուհիին երկնցուց ու ըսաւ. օրի՛սրդ, կը խնդրեմ, առ այս մէկ տասնոցը, ես ալ աս աչքս կը գոցեմ ու մինակ մէկ աչքով կը տեսնեմ:

Վարժուհին չի կրցաւ մերժել Արթինին այս խեղացի խնդրանքը:

Արթին հաղիւ ութը տարեկան կար, սիրուն ու խեղացի մանուկ մըն էր:

1. Նկարագրուրիւն եւ նկատագրուրիւն կապիկին, արջին եւ օձին՝ պատկերներու միջոցով ի հարկին:

2. Թուել ու գրել սալ մանուկներուն ծանօթ կենդանիներու անունները:

71. Բ Ա Ր Ե Ի Է

1. Առտուն «բարիօլոյս» կ'ըսենք իրարու .
երբ կէսօր է կ'ըսենք, «բարի կէսօր» .
երբ իրիկուն ըլլայ կ'ըսենք «բարի իրիկուն» .
երբ ալ մութ է «գիշեր բարի» կ'ըսենք :
2. Երկու ծանօթ մարդիկ երբ իրարու քով
գան, «բարեւ» կ'ըսեն . երբ մէկը մեկնի,
«մնաս բարով» կ'ըսէ . իսկ միւս մարդը
կ'ըսէ . «երթաս բարով» :
3. Մենք կը բարեւենք մեր տեսուչը, ուսուցիչը,
վարժուհին, ծնողքը, ընկերը, մեզի ծանօթը
ու բարեկամը, երբ անոնց կը հանդգինք ու
երբ անոնց քովէն կը մեկնինք :
4. Ան մանչը ու աղջիկը որ այսպէս բարեւ
կուտայ ու բարեւ կ'առնէ, անի քաղաքավար
է, կ'ըսենք :

Ո՞ր ասեմ, ի՞նչպէս եւ ո՞րոնք պիտի բարեւենք :

72. Վ Ա Ր Գ Ը Ի Ն Չ Կ' Ը Ս Է

1. Ամենքը դիւ կը կոչեն
ծաղիկներու թագուհի .
թերթերս անուշ կը բուրեն,
տեսքս սիրուն գոյն ունի :
2. Թերթերուս մէջ հիւրասէր,
կուգան հանդիստ առնել միշտ,
մեզու, զատիկ ու թիթեռ .
փուշերէս մարդ չըզգար վիշտ :
3. Վարդին զարդն է պարզ տերեւ,
Սիրէ դուն ալ պարզութիւն,
եթէ վարդ մ'ես արդարեւ :

1. Արսասանութիւն :

2. Վարդին եւ ծաղիկներուն վրայով խօսակցիլ :
Ծանօթ ծաղիկներուն անունները գրել սալ :

73. Ի Մ Դ Ր Օ Շ Ա Կ Ս

«Ահա եղբայր քեզ մի Գրօշ»

- 1. Երբ տեսնես զայն՝ բարեւէ,
- Երբ բռնես զայն՝ համբուրէ,

անոր միշտ յարգանք ցուցուր,
պարծաքով զայն բարձրացուր :

- 2. Բարձրացուր ս'վ պատանի,
Թող անի միշտ ծածանի,
ու դուն գոչէ, հա՛յ մանկիկ .
«Կեցցէ՛, կեցցէ՛ իմ հայրենիք» :

74. Ա Չ Ա Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

« Ես անբարբառ մի մանուկ,
երկու ձեռքըս պարզեցի,
եւ իմ անդօր թեւերով,
ազատութի՛ւն գոչեցի » :

- 1. Ներկայացուցի հայկական դրօսակը, զայն բարեւելու յարգալի կեցուածքով : ձանցուցի հայրենիք եւ անոր սերը :

75. Վ Ի Ճ Ա Կ

1. Այսօր վիճակ է, վիճակհան.

Եթե՞ր աղջիկներ վիճակ ձգելու եկան,
 եթե՞ր աղջիկներ եթե՞ր կուժ առին,
 եթե՞ր կուժով եթե՞ր աղբուրէ շուր բերին,
 շուր բերին սափորին մէջ լեցուցին:
2. Այսօր վիճակ է, վիճակհան.

Եթե՞ր աղջիկներ վիճակ ձգելու եկան,
 եթե՞ր աղջիկներ սար ձոր գացին,

- Եթե՞ր տեսակ ծաղիկ ժողվեցին բերին,
 Եթե՞ր տեսակ ծաղիկ սափորին մէջ լեցուցին:
3. Այսօր վիճակ է, վիճակհան.

Եթե՞ր աղջիկներ վիճակ ձգելու նստան,
 ամէն աղջիկ զատ զատ մուրաղ ուզեց,
 մուրաղին սիրով մէյմէկ նշան հոն ձգեց,
 սափորը շուրով, ծաղիկով, թանկ զարդերով
 զարդարեց:
 4. Այսօր վիճակ է, վիճակհան.

Եթե՞ր աղջիկներ վիճակ նայել սկսան,
 դուրս հանեցին մէկ ծաղիկ, մէկ նշան.
 վիճակտեսը տաղերով կարգաց անոնց քսիս,
 ամէն մէկուն գուշակեց մէյմէկ փայլուն
 քսիս,
 անոնց երեսին շուր ցօղեց, ծաղիկ ցանեց.
 սիրուն ծաղիկներով տուն ճամբորդեց:

1. Քրիստոսի Համբարձման Հինգօրեքի օրը վիճակ
 ալ կը կոչուի: Հետեւեցեք պզտիկները այս օրուան
 տեսական այս սովորութեամբ:

2. Թելադրեցեք որ իւրաքանչիւրը ընդօրինակէ եւ
 ներկայացնէ այս գրուածին մէջէն իր սիրած մէկ տղր
 կամ խօսք:

76. Ճ Ե Ր Մ Ա Կ

1. Ահ, պապուս գրուխին ձիւն մաղեր են, ճերի ճերհալ: դարձեր է, ծերացեր է կ'ըսեն:

2. Գաշտին մէջի ձիւնը հալեր է, փափուկ շուշանը ճերմակ բաժակ բացեր է:

3. Մեր տան աղանին բամպակի պէս ճերմակ թեւեր առեր է:

4. Այժ ու կով դաշտէն տուն կը վաղեն, անուշ կաթ կուտան: Մաքուր աղջիկը, խելօք մանչը միշտ ճերմակ երես են:

5. Ճերմակ կաւիճով սեւ տախտակին վրայ կը գծեն, սեւ մեւանով ճերմակ թուղթին վրայ կը գրեն:

6. Կաթը, թանը, պանիրը, մածունը, սերը, հաւկիթը ճերմակ են. ճերմակ են թուղթը բամպակը, կաւիճը, ձիւնը:

7. Կարապը, աղանին, ճագարը ճերմակ տեսք ունին. արծաթը, մարգարիտը, լուսինը, աստղերը ճերմակ փայլուն են:

Թուել եւ գրել սալ այն ճերմակ բաներ, որոնք ծանօթ են:

77. Կ Ո Վ Ը Կ Ա Թ Կ Ո Ի Տ Ա Յ

1. Կովը խոտ կ'ուտէ, մեղի կաթ կուտայ: Այս կովը երկու կովկիթ կաթ կուտայ:

2. Այդ կինը բարի տիկին մըն է, անի կեր կերակուր եփող ժրաջան տանտիկին է:

3. Կովէն կաթ կը կըլթէ, կաթով կ'եփէ կաթնապուր. կը շինէ սեր, պանիր, մածուն, թան, թանապուր: Մածունը կը հարէ թան կ'ընէ, դունտ դունտ կարագ կը հանէ. թանը կ'ընէ չորթան. կը շինէ թանապուր, չոր թանապուր:

4. Կաթ թան խըմէ որ մեծնաս: Սեր կարագ կեր որ գերնաս, դասերդ աղւոր գիտնաս: Մածուն, միշտ մածուն կեր դուն, առողջ կ'ըլլաս, Մաժա'կ: Երբ առողջ ես, դու լաւ կը խաղաս, շիտակ կը կարգաս, շուտ կը պառկես, շատ կը քնանաս, շուտ կը մեծնաս: Գուն կ'ըլլաս քիչ քիչ մեծ քաջ մանչ մը: Գուն ալ կ'ըլլաս խելացի, աշխատասէր աղջիկ մը:

Խօսակցիլ կովուն վրայով: Անոր ընծայած օգուսները բուել սալ: Գրել սալ կարիքն եւ իրիւ շինուած քացաններուն անունները:

78. Կ Ա Ր Մ Ի Ր

1. Այս մանուկը մանկապարտէզ կ'երթայ, անի կարմիր գոգնոց հագած է:

2. Կաղմոս գլուխը դրած է կարմիր գգակ, ձեռքը առած է կարմիր կողքով գերք մը:

3. Կեռասը տեսքով մութ կարմիր է, անուշ համ ունի. նարինջը բաց կարմիր գոյնով է, անուշ հոտ ու համ ունի:

4. Չմերուկին միջուկը արիւնի պէս կարմիր գոյն կ'առնէ, շաքարի պէս քաղցր համ կուտայ:

5. Երբ զատիկ կուգար, մայրիկը կարմիր հակիթ կը նաչխէր ու կը բաչխէր. հայրիկը կարմիր գլխարկ ու կարմիր կօշիկ կը բերէր մեզի նուէր:

6. Կարապետ կարմիր խաղող պիտի կըլծէ, պիտի քամէ. մեծ պապը կարմիր գինի պիտի խրմէ:

7. Աքաղաղը կարմիր կատար կը ճօճէ. հաւը կարմիր բբուկ կը ցուցնէ:

Թուել եւ գրել սալ կարմրագոյն իւրեր՝ կարն խօս-
փերսլ:

79. Բ Ն Ա Կ Ա Ր Ա Ն

1. Մարգը ունի տուն, հոն կ'ապրի, կը գործէ. թըռչունը ունի բոյն, հոն ձու կ'ածէ:

2. Հաւը ունի հաւնոց, հոն կը թառի. սոխակը ունի վանդակ, հոն կը թըռչըտի:

3. Մեղուն ունի փեթակ, հոն մեղր կը շինէ. շերամը կը կապէ խողակ, անոր մէջ կըմտնէ:

4. Տան կենդանին ունի ախոռ, հոն կը կենայ, գաղանը կը փորէ որջ, հոն կը սողայ:

80. Կ Ա Ն Ա Ն Չ

1. Երբ դարուն գայ, կարծես թէ դաշտ լեռ ու ձոր կանաչ են հագած:

2. Գետինը կանաչ խոտ բուսած է, ամեն ծառ ու թուփ կանաչ տերեւ բացած է:

3. Աշունը կուտայ մեղի ձմերուկ, վա-
րունդ, շատ մը տեսակ բանջարեղէններ.
անոնք կանաչ գոյն ունին:

4. Խակ խաղողը, խակ սալորը կանաչ
գոյն ունին, ով որ ազոխ ուտէ կը հիւանդանայ:

5. Անձրեւէն վերջ երբ արեւ ծագի՝
երկինքը կանաչ—կարմիր. ծիածան մը կամար
կը ձգէ:

6. Ծիածանը կարմիր—կանաչ—կապոյտ
գոյներ ունի, ատոր համար կանաչ—կարմիր
գօտին է կ'ըսեն:

7. Իտալական դրօշակը կանաչ—ճերմակ—
կամիր գոյնով է:

Կանաչ գոյնով բաներ համեմել եւ գրել սալ:

81. Ա Ն Ն Ի Կ Ո Ի Մ Ա Ն Ն Ի Կ

1. Աննիկ ճո՛ւ ճո՛ւ կանչեց, Մաննիկ կեր
կեր կուտ առաւ բակ եկաւ:

2. Հո՛ւ, հաւ մը տեսաւ ատի, թառէն
իջաւ, վառեկը վաղեց եկաւ, կըտ կըտ կերաւ,
աքլոր մը ցատկեց, եկաւ ընկեր եղաւ:

3. Հաւը ելաւ թառը թառեցաւ. կա՛հ
կա՛հ ձայն ձգեց, հաւկիթ ածեց. մաման եկաւ
կարաւը մորթեց, եղով տապկեց. հաւկիթ
խաշեց, լաւ փխլաւ մը եփեց:

4. Աննիկ, Մաննիկ ու մաման սեղան
շիտկեցին, նըստեցան կուշտ մը կերան խմեցին:
Ճաշէն վերջ իրարու պատմութիւններ պատմեցին.
Երգեցին ու ելան պտոյտի գացին:

82. Կ Ա Պ Ո Յ Տ

1. Կապոյտ է խաղաղ երկիրնքը: Կապոյտ երկիրնքին մէջ կը փայլին արեւը, լուսինը ու աստղեր:

2. Կապոյտ են ծովը ու գետը, երբ խաղաղ են: Կապոյտ և ջինջ ջուրին մէջ կը լողան մեծ ու պզտիկ սիրուն ձուկեր:

3. Լեղակը կապոյտ ներկ է: Մանիշակը կապոյտ ծաղիկ է: Լեղակով կապոյտ կը ներկեն ճերմակ կերպասը: Պերճուհի հագած է կապոյտ գոգնոց մը:

4. Ո՞ր աղբին գրօշակը կապոյտ գոյն ունի: Կապոյտ—ճերմակ—կարմիր է խմ գրօշակս. անի սլիախի ծածանի շարունակ:

Թուէլ եւ գրել սալ կապոյտ գոյնով ի՛նչ բաներ որ տեսած են:

83. Հ Ա Յ Ե Լ Ի

1. Ի՞նչ սիրուն հայերի
Ի՞նչ աղւոր կը փայլի.
Ինձի հետ կը խընդայ,
Ինձի պէս կը խաղայ.
Կը շարժի վար ու վեր,
Կը խօսի, բայց չեմ լսեր:

2. Բայց ինձի շատ նման է.
Դո՛ւն ես, դո՛ւն ես կ'ըսէ:
Երբ կոկիկ հագուած եմ,
Կարծես թէ ինձ կ'ըսէ.
Շատ սիրուն ես, Շաքէ՛:

84. Դ Ե Ղ Ի Ն

1. Ոսկին դեղին է, գինը շատ սուղ է:
Սեխը դեղին կեղեւ ունի, միջուկը համեղ է:

2. Լեմոնը դեղին կեղեւ ունի, միջուկը թթու է: Սաթը դեղին գոյն ունի՝ թանկ գին ունի:

3. Չինացիք դեղին ցեղ կը կոչեն: Դեղին գոյնով դրօշակ տեսե՞ր էք:

4. Երբ աշուն կուգայ ծառին տերեւները կը դեղնին ու քիչ քիչ գետին կը թափին:

5. Ապրիլ—մեռնիմը ճերմակ թերթերով դեղին կոճակով ծաղիկ մըն է: Հաւկիթը արծաթ սնակ մէջը դեղին գընդակ է:

6. Աս վարդը դեղին է: Ըսէ տեսնեմ, Դեղձանիկ, ուրիշ ի՞նչ բաներ դեղին գոյն ունին:

դեղ, գին, թան, շուն, ծառ, գետ, հաւ, բառերէն ուրիշ բառեր կազմել սուէք գրասխասակին վրայ, որ. դեղ՝ դեղին, գին՝ գինի, եւն.:

85. Ժ.Մ.ՄԱՆԱԿ

1. Յորեկ մը և գիշեր մը կը կազմեն մէկ օր: Մէկ օրը քսան և չորս ժամ է:

2. Երբ արեւը ծագած է առտու է կ'ըսենք. երբ անի ճիշդ մեր գլուխին վերեւ կը փայլի՝ կես օր է. իսկ երբ կ'իջնէ ու մարը կը մանէ՝ իրիկունն է կ'ըսենք:

3. Արեւը ծագած կողմին կ'ըսենք արեւելջ, արեւը մարը մտած կողմին կ'ըսենք արեւմուտք. երբ երեսնիս դէպի արեւելք դարձուցած ենք՝ մեր ձախ կողմը կ'իյնայ ճիւղիս, իսկ աջ կողմը՝ հարաւ. այսպէս, երկրիս չորս կողմերը կը՝ Սան արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ:

4. Կիրակի, երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ շաբաթ օրերու անուններ են: Եօթը օրը մէկ շաբաթ է:

5. Չորս շաբաթ մէկ ամիս կ'ընէ: Տասն երկու ամիս իրարու ետեւէ կուգան և մէկ տարի կ'ընեն:

6. Տարին ունի չորս եղանակ, Գարուն, Ամառ, Աշուն, Չմեռ, մէյ մէկ եղանակ են:

- 1. Խօսեցե՛ք ժամանակի բաժանումներուն վրայ:
- 2. Առանձինն սիւնակներու մէջ օրինակել սուէք ժամանակի վերաբերեալ անուններ:

86. Ա.Ռ.ՈՒՆ, Ա.ՂԲԻԻՐԸ

ԳՐՆ ԳՐՆ ԿՐ ԳՐԼ ԳՐԼԱՅ ԿՐՈՒՆ,
 ԿՐ ՎԱՂԷ միշտ, կ'երթայ հեռուն.
 ԿՐ հոսէ ջո՛ւ ջո՛ւ, ջո՛ւ անուշ ջուր,
 Որ խոհենք մենք միշտ, ըլլանք մաքուր:

87. Ժ Ա Մ Ա Յ Ո Յ Յ

ԿՐ քալէ կամաց կամաց,
 Թեւերը մերթ գոց, մերթ բաց.
 Բերան չունի՝ բայց կ'երգէ,
 Յորեկ գիշեր կը համրէ,
 Կը ցուցնէ ժամ ժամանակ,
 Կ'աշխատի միշտ թա՛ք, թի՛ք, թաք:

Արսասանութիւն :

88. Մ Ի Շ Տ Ի Ն Ծ Ի Պ Է Ս

Ձապէլ վարժունի եղաւ, վարդունի
 աշակերտ:

Ձապէլ ինչ որ ըսէր, վարդունին ալ իրմէն
 ետք. «ձիշտ ինծի պէս» պիտի կրկնէր, այսպէս.

- Ձ.— Ես գիրք մը առի դպրոց գացի.
- Վ.— ձիշտ ինծի պէս.
- Ձ.— Դասարան մտայ, բարեւեցի ամենքը.
- Վ.— ձիշտ ինծի պէս.
- Ձ.— Դաս մը կարդացի, գիր գրեցի.
- Վ.— ձիշտ ինծի պէս.
- Ձ.— Գրեցի ու երգ մը երգեցի.
- Վ.— ձիշտ ինծի պէս.
- Ձ.— ճանճը բը՛զ բը՛զ, պիծակը նը՛ժ պը՛ժ
 ինծի հետ երգել ուղեցին.
- Վ.— ձիշտ ինծի պէս.
- Ո՛հ, չէ՛ չէ՛, ըսաւ վարդունի, տեղէն
 ելաւ, բարկացաւ, ոտքը գետինը զարկաւ. չէ՛
 ատի չեմ կրկնէր ըսաւ:

Երկու հոգիով ներկայացնել տւե՛կ խօսակցութիւնը:

89. Մ է Կ ու Ե Ր Կ Ո Ւ

1. Մէկ բերան է որ կը խօսի,
մէկ գլուխ է որ կը խորհի,
մէկ սիրտ է որ կը բաբախէ:
2. Երկու ախանջ շուտ կը լսեն.
Երկու աչք շատ բան կը տեսնեն:
3. Երկու թեւ են որ կուտան թափ,
Երկու ափ ալ կը զարնեն ծափ:

4. Երկու ձեռք, չէ՛, չեն ըներ քէն,
ալ ձախ, քոյր—եղբայր կը գործեն:
5. Երկու ուս կը տանին ամեն բեռ,
Երկու սրունք կ'երթան դաշտ, ձոր, լեռ:
6. Երկու այտ վարդ կը ծաղկի,
Երկու շուրթէ մեղր կը հոսի:
7. Մէկը բաւ է, երկուքը լաւ է.
Երկու աղջիկ սիրով կը խաղան,
Երկու մանչ լաւ ընկեր կ'ըլլան:

-
1. Թուած գգայարաններուն եւ մարմնոյ մասե-
րուն պատճօներուն վրայով խօսակցիլ:
 2. Իրերաօգնութեան պէտքն զգացնել:
-

90. Ի Ա Ղ Ա Լ Ի Կ Ն Ե Ր

1. Լեւոն հոլ մը ու Լար մը առած է: Անի Լարը կը փաթթէ հոլին բոլորտիքը, մէկ ծայրը կը բռնէ իր ձեռք ու գետին կը թապլէ, հոլը կը դառնայ արագ արագ. երբ որ յոգնի, կռնակին վրայ կ'իյնայ ու ալ չի շարժիր:

2. Աստղիկ ունի ասեղ, թեւ, մատնոց: Անի նաչխուն հլուններ կը շարէ թեւին վրայ, կը շինէ գեղեցիկ թեւնոց, մատնի, օղ ու մանեակ:

3. Գուրգէն ու Վարուժան բերած են լեցուն ասպրակ մը վէզ, գնդակ: Անոնք ուղիղ գիծ մը կը քաշեն գետինը, անոր շուրջ կը գծեն կլոր շրջանակ մը, քիչ մը հեռուն կանգնած նշան կ'առնեն անոնց: Ով որ վէզը կամ գնդակը շրջանակէն դուրս ցատկեցնէ, անի կը շահի:

4. Երբ դասի դադարին զանգակը կը հնչէ վարժուհին խաղարան կ'իջնէ: Զաւէն, Եղիշէ, Մուշեղ, Թորգոմ, Անահիտ, Հեղինէ, Հայկանուշ ու Արաքսի կը հաւաքէ՝ որ միասին խաղան:

Վարժուհին անոնց կը բաշխէ թփ, շրջանակ, չուան: Անոնք խումբով կը խաղան չուան ցատքով, թփ հասցնով, շրջանակ գլտորով, կատու ու մուկ: Ա՛հ, սրչափ ուրախ են անոնք. ի՛նչ սիրով կը խաղան իրարու հետ: Անոնք դասընկերներ են, գիտէ՞ք:

1. Թուել սուեք իրենց սիրած խաղերուն ու խաղալիքներուն անունները եւ անոնցով հետաքրքրուեցե՛ք:

2. Ընճանի խաղալիքներ ներկայացուցե՛ք եւ գրել սուեք անոնց անունները:

91. Գ Ա Գ Ի Կ Ո Ի Ա Ր Ս Ի Ն Է

1. Երբ կը լուսնայ, մայրիկը ձայն կուտայ. Գագի՛կ, Ա՛րսինէ, Ելէք ձեր անկողինէն. ահա արեւը ծագեր է, դպրոց երթալու ժամանակը կը մօտենայ:

2. Գագիկ ու արսինէ երբ կ'արթընան, անկողինէն դուրս կը ցատքեն, կը հագուին, կը

չուան իրենց ձեռքերը՝ երեսնին ու մաքուր անձեռոցով կը չորցնեն: Յետոյ մաշերնին կը սանտրեն, մաքուր կոշիկնին հագած ներս կուգան:

3. Անոնք բարի լոյս ըսելով կը համբուրեն իրենց հօրը և մօրը ձեռքերը: Երբ ժամանակը կանուխ է, սանդուխէն վար կ'իջնեն, կարճ պոյոյ մը կ'ընեն բակին մէջ, ու դաս կը սերտեն:

4. Նախաճաշի ատեն նորէն վեր կ'ելլեն, կը ճաշեն: Անոնք գիրքի պայուսակը առած «մնաս բարով» կ'ըսեն իրենց ծնողաց ու վարժարան կուգան:

5. Գազիկ և Արսինէ մաքուր ու կոկիկ են միշտ, հնազանդ և աշխատասէր ալ: Շիտակ կը կարգան, և լաւ գիր կը գրեն, ուրախ զուարթ կը խաղան ու անուշ երգեր ալ կ'երգեն:

6. Վարժուհին շատ գոհ է իրենցմէ, իր ընկերները կը սիրեն զիրենք, իսկ տեսուչը կը կօվէ զանոնք:

Հարցումներով՝ սպաւորել օրուան զբաղումները՝ եւ ամեն ժամու յատու աշխատութիւնը:

92. Թ Է Յ Ա Ս Ե Ղ Ա Ն

1. Թէյին ամանը բեր մէջը ջուր լեցուր, թէյամանը կրակին վրայ դիր տաքցուր, կրակին վրայ շատ տաքցուր եռացուր, ջուրը եռացուր կրակը մարէ անցուր:

2. Թէյամանը վար առ, մէջը թէյ լեցուր, գաւաթ մը բեր մէջը քիչ քիչ լեցուր,

Թէյը պօրզուտէ անցուր, շաքար ձգէ հալեցուր :

3. Ոսկեգոյն թէյը խառնէ պաղեցուր, ումպ ումպ դուն ըմպէ, հիւրին ալ հրամցուր, հացիկ ու կարագ ալ հետը միացուր :

93. ՉԱՐԵ ՀԻ ՀԱԳՈՒՍՏԸ

1. Չարե՛ն տասը տարու մանչ մըն է, անի կըրնայ ինքնիրեն հագուիլ :

2. Սրունքները տախտ կը քաշէ, կը հագնի շապիկ, անոր վրայ ելակ ու բաճկոն կը կրէ :

3. Ոտքը գուլպայ ու ոտից կամ կօշիկ կը հագնի : Ճաշի ատեն կուրծքը կը կապէ կըրծիկ . խակ երբ դպրոց երթայ՝ կարմիր կամ սեւ գոգնոց մը կը հագնի :

4. Գլուխը կը դնէ դլխարկ կամ գդակ : Անոր հայրիկը գնած է վիզին համար օձիք մը և վրան կապելիք փողկապ մըն ալ :

5. Մայրիկը ձեռքին համար բուրդէ ձեռնոց ու թեւին համար թեւնոց հիւսած է . երբ ցուրտ ըլլայ Չարե՛ն ձեռքը ու թեւը կ'անցնէ զանոնք :

Գերձակը գրպաններ բացած է բաճկոնին ու տախտին երկու կողմերը :

Չարե՛ն շատ մաքրատէր է . ուտելիք կամ խաղալիք չի պահեր գրպանին մէջ :

Այլ կողմի գրպանը կը դնէ թաշկինակը, իսկ ձախ կողմի գրպանը մատիտ, թուղթ ու քարէզրիչ մը :

Հայրիկը խոտացած է որ անոնց համար ալ գրչատուփ մը բերէ :

Չարե՛ն կոկիկ մանչ մը և փրփան աշակերտ մըն է :

Յուցնել սալ հանգերձին մասերը . արձագրել անոնց անունները :

94. Լ Ո Ի Ս Ի Ն

1. Ոսկի արեգակը գնաց մարեցաւ,
արծաթ լուսնակը ծագեցաւ:
Եկո՛ւր եկո՛ւր, սիրուն լուսին,
աստղերուն հետ միասին:
2. Լոյս տուր մեզի, լուսին,
քեզի բարձ՝ ամպերը բամպակ,
քեզի քօղ՝ ամպերը ճերմակ:
3. Արծաթ լին մը քեզի հայելի.
Ելիր, լուսին, բարձր ելիր,
բարձր ելիր, վերէն վար հայելի:

Արսասանութիւն: Ծօռափել մանկական բմբուռովը
արեգակին, լուսին ու աստղերուն մասին:

95. Կ Է Տ Ե Ր Ը

, . = ' °

Գիտէք, տղաք, այս կէտերը մէկ մէկ
նշաններ են, անոնք ձեզի կ'ըսեն թէ կարդալու
առան քիչ մը կեցէք, հանգիտ առէք, շունչ
քաշեցէք. սուր հնչեցէք, ձայներնիդ երկարեցէք,
կամ հարցում ըրէք՝ ո՛ր գրի վրայ որ մեզ
տեսնէք, ո՛ր բառի առջեւ որ մեզի հանդպիւք,
այսպէս.

(,) ստորակէտը կ'ըսէ թէ՛ իմ քովս կարճ
շունչ մը առ ու անցիր:

(.) միջակէտը կ'ըսէ, երբ գիտ տեսնես քիչ
մը երկար շունչ առ.

(=) վերջակէտը կ'ըսէ, կեցիր, երկար
հանգիտ մը առ ինձի մօտ:

(°) պարօյկ ունեցող բառը կը տեսնե՞ս,
դուն ալ ձայնդ իրեն պէս կ'ըրցնելով սխալի
հարցնես որ՝ պատասխան մը առնես:

(Ր) Երկարը կ'ըսէ, երբ բառի մը վրայ
 երկարած տեանես, դուն ալ ձայնդ երկարցուր.
 այսպէս, ա՛խ, որբ եմ ես, մայրիկ չունիմ.
 կամ, կեցցէ՛ Հայաստան: Կը տենե՞ք, ա՛խ ու
 կեցցէ՛ բառերուն վրայ ալ երկարներ կային,
 բայց ա՛խ ըսած ատենս տխուր ձայն հանեցի.
 կեցցէ՛, կարգացած ատենս լեցուն շունչով,
 երկար և ուրախ ձայն մը ձգեցի:

Երբ շիտակ ու գեղեցիկ կը կարգաք ամէն
 մարդ ալ կը գովէ ձեզ ու մտիկ ընել կ'ուզէ:

Գրասխասակին վրայ ցուցուած պարզ օրինակներով
 հասկնալի ընել նշանակուած կէտերուն գործածութիւնը՝
 յարմար առողջանութեամբ մը:

Սիրելի Արտակ,

Վարդավառը կը մօտենայ: Յաջորդ
 շաբաթ մենք ուխտի պիտի երթանք Սուրբ Նշան
 վանքը: Հայրս ձի մը պիտի վարձէ, եղբայրս
 ալ ինծի համար ֆըշֆըշուկ մը պիտի առնէ,
 անով վարդավառ պիտի խաղանք: Քուրիկս
 կ'ուզէ որ դառնուկը ու շնիկն ալ իր հետը տանի:

Մենք շատ աղւոր խաղեր պիտի
 խաղանք հոն, անուշ բաներ պիտի ուտենք:

Կը սիրե՞ս որ դուն ու Աշխէն ալ մեզի
 ընկերանաք, կը յուսամ թէ մայրիկդ չի մերժեր:
 Պէտք է որ միասին երթանք:

Անոր ձեռքը կը համբուրեմ, Աշխէնին
 և քեզի շատ բարեւներ ունիմ:

Ընկերդ

Նուպար

Հինգշաբթի

Հեռու տեղեր գտնուող մարդեր իբրև հետ նա-
 մակով յարաբերութիւն պահելու գաղափարը տուեմ:

97. ԱՐՏԱԿԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Սիրելի նուպար,

Երէկ նամակդ առի, ա՛հ, շատ ուրախացայ: Անմիջապէս տարի կարգացի զայն իմ մայրիկիս ու հայրիկիս ալ: Անոնք հաճեցան որ ես ու Աշխէն ալ ձեզի ընկերանանք: Հայրիկս ինձի ալ ֆըշֆըշուկ շինել կուտայ, մայրիկս ճամբու զգեստներ պիտի կարէ:

Օ՛հ, ե՞րբ շաբաթ պիտի գայ:

Աշխէն շատ ուրախ է, կը բարեւէ: Հայրիկս ու մայրիկս ալ կը բարեւեն ձեզի: Հապա՞ ես, ցտեսութիւն կ'ըսեմ:

Ընկերդ

Արտակ

Հինգշաբթի

Թելադրեցիք որ մեկու մը երկու տղոց նամակ մը գրեն:

98. ՃԱՇԻ ՍԵՂԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

1. Երբ ճաշի ժամանակ գայ Արտակ ձայն կուտայ ամենուն: Արշակ ներս կ'երթայ, սեղանին առջեւ կը նըստի, անի կ'ըստասէ որ մայրիկը կերակուր բաժնէ. Արշակ ու Արտէն զատ պնակէ կը ճաշեն:

2. Անոնք սփռոց մը կը ձգեն իրենց ծունդին վրայ, հացէն պըզտիկ խածեր կ'առնեն: Ապուրը դգալով կ'ուտեն, ջուրը կաթը գաւաթով կը խմեն ումպ ումպ:

3. Փոքրիկ դանակ ու պատառաքաղ ալ ունին. դանակը կը բռնեն աջ ձեռքով, պատառաքաղը կ'առնեն ձախ ձեռք. կերակուրի մանր կտոր մը բերան կը տանին, կտորը լաւ կը ծամեն ու ետքը կը կըլլեն:

4. Երբ ալ կըշտացած են, ճաշի աղօթքը կ'ըսեն, սեղանը կը ժողվեն, հայրիկին մայրիկին շնորհակալ կ'ըլլան ու կ'ելլեն դուրս:

Անոնք առտուն նախաճաշ կ'առնեն, կէս օրին ճաշ, իսկ իրիկունը ընթրիք կ'ընեն:

99. Ծ Ո Յ Լ Ի Ն Դ Ա Ս Ս Տ Ո Ի Ն

1. Ծ՛՛յլ տղայ, եկուր փոքրիկ մեզուն
դիտէ. սա պըզտիկ մըջիւնէն դաս առ, աշխատիլ
սորվէ:

2. Նայէ՛, հուսա մեզը ժողվող մեզուն կը
բըզզայ, անի քեզի կ'ըսէ. աշխատէ՛ ծոյլ տղայ:

3. Հուտա ալ մըջիւնը կ'աշխատի
անդադար, անի պաշար կը դիզէ: Անհոգ տղայ,
դո՛ւն ալ գործէ, կ'ըսէ:

4. Եերամբ պըզտիկ ուրդ մըն է. բերանէն
թեւեր կը հանէ, խողակ կը կապէ, մեզի
փայլուն մետաքս կը հիւսէ: Անի նախ թրթուր
է՛ կը սողայ, յետոյ կը դառնայ թիթեռնիկ ու
կը թռչի:

Ան ալ քեզի կ'ըսէ. օգտակար դործ մը
ըրէ:

5. Սարգը շերամին պէս թեւեր կը հանէ,
ուտան կը հիւսէ. ան ալ ճանճեր, մժեղներ
որսալու համար թակարդ կը լարէ, կը բըռնէ
զանոնք:

6. Բայց սա ճըպուռը անհոգ է ծոյլերուն
պէս: Ան է որ ճը՛ռ ճը՛ռ, ժի՛ր ժի՛ր կ'երգէ
բոլոր ամառ: Անի անօթի կը մեռնի երբ աշուն
կուգայ:

7. Եկուր աշխատէ, տղա՛ս, ճմեռ ամառ.
չէ՛, աշխատասէր մարդը անօթի չի մնար:

Հարցափորձել մանուկները՝ յիշուած միջոցներու
աշխատութեան եւ կեանքին վրայով: Աշխատութեան սերը
գրգռել:

100. Ե Ղ Ո Ի Ն Գ Ն Ե Ր Ո Ի Ն Օ Ր Ե Ր Ը

1. Կըտրէ եղունգդ երկուշաբթին՝ կ'ըլլաս
առողջ, չուտա:

Կըտրէ զանոնք երեքշաբթին՝ դուն կ'ըլլաս
շատ հարուստ:

2. Կըտրէ զանոնք յորեքշաբթիև՝ կ'առնես բարի Լուրեր .

Կըտրէ զանոնք հինգշաբթիև՝ յուսա մէկէն նուէր :

3. Կըտրէ եղունգդ ուրբաթ օր՝ կ'առնենաս տեղ մը ցաւ .

Կըտրէ զանոնք շաբաթ՝ յիշէ հայրդ ի՛նչ խոստացաւ :

4. Հա՛, մի՛ կտրեր կիրակիի՛ն՝ չը քաշես ա՛խ վա՛խ :

Շաբթուան անուցները կարգով յուսագրել սալ :

101. ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՆՈՒԱԳՎՋԱՆԴԷՍ

1. Օն , աըլա՛ք , առնենք մեր նուագարաններ , ու կարգաւ զարնենք գեղեցիկ երգեր :

2. Թմբուկ ունինք մենք բոլորակ ու Լայն , քանի կը զարնենք , կը հանէ բա՛ր ձայն .

Թը՛մ , Թը՛մ , Թը՛մ , Թը՛մ , Թը՛մ ,
Թը՛մ , Թը՛մ , Թը՛մ , Թը՛մ , Թը՛մ :

3. Փոքրիկ ջութակի՛ս շատ Լաւ Լարած ենք , առնենք ճպտանիս երգենք ու ածենք :

ձը՛ղ , ճը՛ղ , ճը՛ղ , ճը՛ղ , ճը՛ղ ,
ճը՛ղ , ճը՛ղ , ճը՛ղ , ճը՛ղ , ճը՛ղ :

4. Մեր չիք տախղներ

կը հնչեն անուշ

կը զարնենք զայն մեր

մատերով քնքուշ :

Տի՛ն, տի՛ն, տի՛ն, տի՛ն, տի՛ն,

տին, տին, տին, տին տին :

5.

Տեսէ՛ք մեր սըրինդ

որ լուռ չի մնար,

մենք զանի առինք

սուլեւու համար :

Տի՛ւ, տի՛ւ, տի՛ւ, տի՛ւ, տի՛ւ,

տիւ, տիւ, տիւ, տիւ, տիւ,

6. Ծընծղան ցնծալով

կ'առնենք ձեռքերնիս

ուժով զարնելով

կ'երգենք ամէնքնիս :

Ծի՛ն, ծի՛ն, ծի՛ն, ծի՛ն, ծի՛ն,

ծին, ծին, ծին, ծին, ծին :

7.

Փողերնուս գտա ձայն

խանդ կուտայ մեղի,

մենք կը փչենք զայն

առանց ձանձրոյթի :

Թու՛ւ, [Թու՛ւ, [Թու՛ւ, [Թու՛ւ, [Թու՛ւ,

[Թուու, [Թուու, [Թուու, [Թուու, [Թուոն :

8.

Եկէ՛ք, ընկերներ

դաշնակին վրայ

շարժենք մեր մատներ,

[Թող լաւ մը գողայ :

Տօ, սօ, սօ, բէ, մի,

ֆա, սօ, լա, սի, մի :

1. Նուագարաններու անուցներ համեկ ու գրել
ճալ :

2. ձեզորոճել անոնց յասուկ ձայները, որ . բըւ-
բուկը բը՛մ բը՛մ ձայն կը հանկ :

ՍՈՒՐԲ ՍԱՀԱԿ

ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ

102. ՍՈՒՐԲ ՍԱՀԱԿ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ

Սուրբ Սահակ Հայոց կաթողիկոս էր, Սուրբ Մեսրոպ Հայ վարդապետ մըն էր. անոնք կ'ապրէին շատ տարիներ առաջ:

Սուրբ Մեսրոպ գտաւ մեր այս հայերէն գիրերը:

Սուրբ Սահակ գրեց հայերէն գիրքեր:

Անոնք դպրոցներ բացին գեղի ու քաղաքի մէջ:

Մեծ ու պզտիկ դպրոց գացին, հայերէն կարդալ գրել ու խօսիլ սորվեցան:

Սուրբ Մեսրոպ ծնած էր Հայաստանի Հացեկաց գեղին մէջ:

Երբ մեռաւ, զինք թաղեցին Օշական գեղին մէջ:

Մեր այս գիրքին անունը Օշական է:

Ամեն տարի մեծ հանդէսով կը տօնենք Սուրբ Սահակ և Սուրբ Մեսրոպ Հայրապետներուն տօնը:

Մենք հայ ենք, միշտ հայերէն պիտի խօսինք:

Այս գիրքը հայերէն է. մենք հայերէն կը կարդանք:

Այս գիրքը հայերէն են, մենք հայերէն գիր կը գրենք:

Մեր երգը հայերէն է, մենք հայերէն երգեր կ'երգենք:

Ու մենք կ'ուխտենք սիրով մ'անշէջ,

վառ պահելու սիրտերնուս մէջ,

մեր մայրենի սիրուն լեզուն,

Սահակ Մեսրոպ անմահ անուն:

Խօսակցիլ Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի վրայով: Այբ ու բեկի գրերով սկսած իրենց սիրած առարկաներուն կամ անձերուն անունները վերյուշել տուի:

103. Ա Շ Խ Ա Տ Ո Ի Թ Ա Ն Մ Ա Ր Ձ Ե Ր Գ

1. Օ՛ն, տըղաք, մարմնամարդ ընենք,
Ձեռքեռնիս դըրած մեր կուրծքին դիմաց,
չարժենք վեր ու վար, մէկ ձախ ու մէկ աջ.
մէկ ու երկու, մէկ ու երկու
վե՛ր, վա՛ր,
ա՛յ, ձա՛խ, վե՛ր վա՛ր:
2. Օ՛ն, տըղաք, եկէք փայտերը մանրենք,
սըղոյնիս առած, դէմ դէմի կեցած,
չարժենք ետ առաջ, ամենքնիս մէկանց.
խը՛ղը, խը՛ղը, խը՛ղը, խը՛ղը,
խը՛ղ, խը՛ղ,
խը՛րթ, խը՛րթ, խը՛ղ, խը՛ղ:
3. Օ՛ն, տըղաք, եկէք խմորնիս շաղենք,
տաշտին մէջ խառնենք ալիւրին ջուր, աղ,
թեւերնիս սօթթած թրենք խմոր դանդաղ,
ծը՛թը, ծը՛թը, ծը՛թը, ծը՛թը,
ծը՛թ, ծը՛թ,
ծը՛թ, ծը՛թ. ծը՛թ, ծը՛թ:

4. Օ՛ն, տըղաք, եկէք, մուրճ ու դուր առնենք,
քարակօփին պէս կտոր մը մարմարէն,
տաշենք, յօրինենք հերոսի մա՛նդրէն:
տա՛շը, թա՛շը, տա՛շը, թա՛շը,
տա՛շ, թա՛շ,
տաշ, թաշ, տաշ, թաշ:
5. Օ՛ն, տըղաք, եկէք, տաք երկաթ ծեծենք,
չինենք, խօփ, արօր, կացին, մուրճ, արքցան,
կըռենք պողպատէն սուսեր հրացան,
չա՛քը, չո՛ւքը, չա՛քը չո՛ւքը,
չա՛ք, չո՛ւք,
չաք, չուք, չաք, չուք:
6. Օ՛ն, տըղաք, եկէք զինամարդ ընենք,
զինուորի մը պէս հրացան մեր ուսին
անվեհեր քալենք, վանենք թըշնամին.
հապօ՛ն, յառա՛յ, հապօ՛ն յառա՛յ,
ձախ, աջ, ձախ, աջ:
(Նմանողաբար)

Խուսանչիւր աշխատութան յասուկ շարժումներով
մարդերը կասարել սալ խմբովին:

104. Վ Ե Ր Զ Ի Ն Դ Ա Ս Ը

Երբ դասի պիտի սկսէին, Օշին ձեռքը բարձրացուց. վարժուհիէն հրաման առաւ, ոտքի կեցաւ ու ըստւ. «Մեր գիրքին վերջին դասն է ասի, սիրելի ընկերներ, եկէ՛ք ամենքս միասին կարդանք:» Ամենքը միասին կարդացին. Մեր սիրական գիրքը՝ Օշականն ես. հիւս մեր սիրուն ընկերն ես դուն. չէ՛, չենք ուշեր բաժնուիլ քեզմէ. մեր քով պիտի պահենք քեզ, թէև ուրիշ գիրք մըն ալ առած ենք: Մենք շատ դասեր կարդացինք. շատ բաներ գրեցինք, օգտակար բաներ սովորեցանք քեզմէն: Հապա կրնա՞նք մոռնալ քեզ, յարգելի ուսուցիչ: Դուն շատ աշխատեցար որ՝ մենք քիչ նեղու- թիւն քաշենք. մեզի հետ խնդացիր ու խաղցար որ՝ մենք զուարթ ըլլանք ու սիրով սովորինք. ա՛հ, շատ շնորհակալ ենք քեզմէն. բայց, ըսէ սիրելի ուսուցիչ, դուն ալ գոհ եղա՞ր մեզմէ:

Ուսուցիչը ժպտեցաւ ու պատասխանեց.

— Ապրի՛ք, սիրելի մանուկներս: Դուք աշխատասէր, բարի, քաջ ու հնազանդ եղաք.

անոր համար ալ կրցաք շուտով շիտակ կարգալ, մաքուր գրել, լաւ խօսիլ: Ատոր համար ալ ես գոհ մնացի, ու սիրեցի ձեզ:

Անոնք բոլորն ալ ստքի կեցան. շատ ուրախ էին. ծափահարեցին ու գնացին ուսու- ցիչին ձեռքը թօթվեցին հատիկ հատիկ:

Երբ իրենց տեղերը վերադարձան, Արմինէ դրօշակը բռնած՝ կեցաւ կարգին դիմաց. մանջերը բարեւի կեցան ու բոլորը միասին երգեցին իրենց դպրոցին երգը.

Քաղցր օթեւան, դու վարժարան,
Տաճար Ուսման ու կրթութեան.
Համախմբուած շուքիդ ներքեւ,
Զօնես մեզի երկնապարգեւ,
Եկէ՛ք, գոչենք միաշերան,
Կեցցէ՛ Սիսուան մեր վարժարան:

ՆԻԹԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

Ք. ու խ	Էջ
1. Օչինի գիրքը	13
2. Արև բարև	14
3. Շուն ու կատու	14
4. Տուն	14
5. Հայրդդիին աղօթքը	15
6. Ծիծեռնակ	15
7. Կապիկը	16
8. Աղքատին երգը	17
9. Դաս (արա, արապ, կարապ, կարապետ)	18
10. Ճընճղուկս	19
11. Աբգարին դասը	21
12. Կաթ կ'ուզեն	22
13. Աքլորին դասը	23
14. Անուններու պարը	24
15. Կատու, շուն, հաւ	25
16. Զգայարանքներ	25
17. Յոպոպ	26
18. Որբին վրէժը	27
19. Կը սիրեմ	28
20. Պէտքեր ու զարդեր	28
21. Որբ աղջիկին կարօտը	29
22. Անօթի մի' թողուր	30

Գլուխ	Էջ
23. Դեղ — զեղձ — զեղձանիկ	31
24. Խեղձ մուկը	31
25. Աքլոր	32
26. Թռուցիկը	34
27. Թ. կը խօսի	35
28. Պզտիկ կենդանիներ	37
29. Յորենէ հաց	37
30. Թըմ պալա բըստիկ	39
31. Խ. Ղ. խաղընիկեր	40
32. Հանելուկներ	42
33. Անուններուն պարը	43
34. Մայր ու զաւակ	44
35. Պար կար քար	45
36. Բարի օձը	46
37. Մանիկի օրօրը ***	47
38. Գ. ի՞նչ կ'ըսէ	48
39. Անուններուն պարը	49
40. Չորս եղանակները	50
41. Պետիկը	51
42. Կաղանդ պապան	52
43. Պուպրիկս ի՞նչ նուէր կ'ուզէ	54
44. Անուններուն պարը	55
45. Յ. ֆուրիկը	56
46. Հ. աղբարը	57
47. Լորիկը	58
48. Բարկէն, Պարոյր, Փայլակ	59
49. Անուններուն պարը	61
50. Աքլոր աղբարը	62

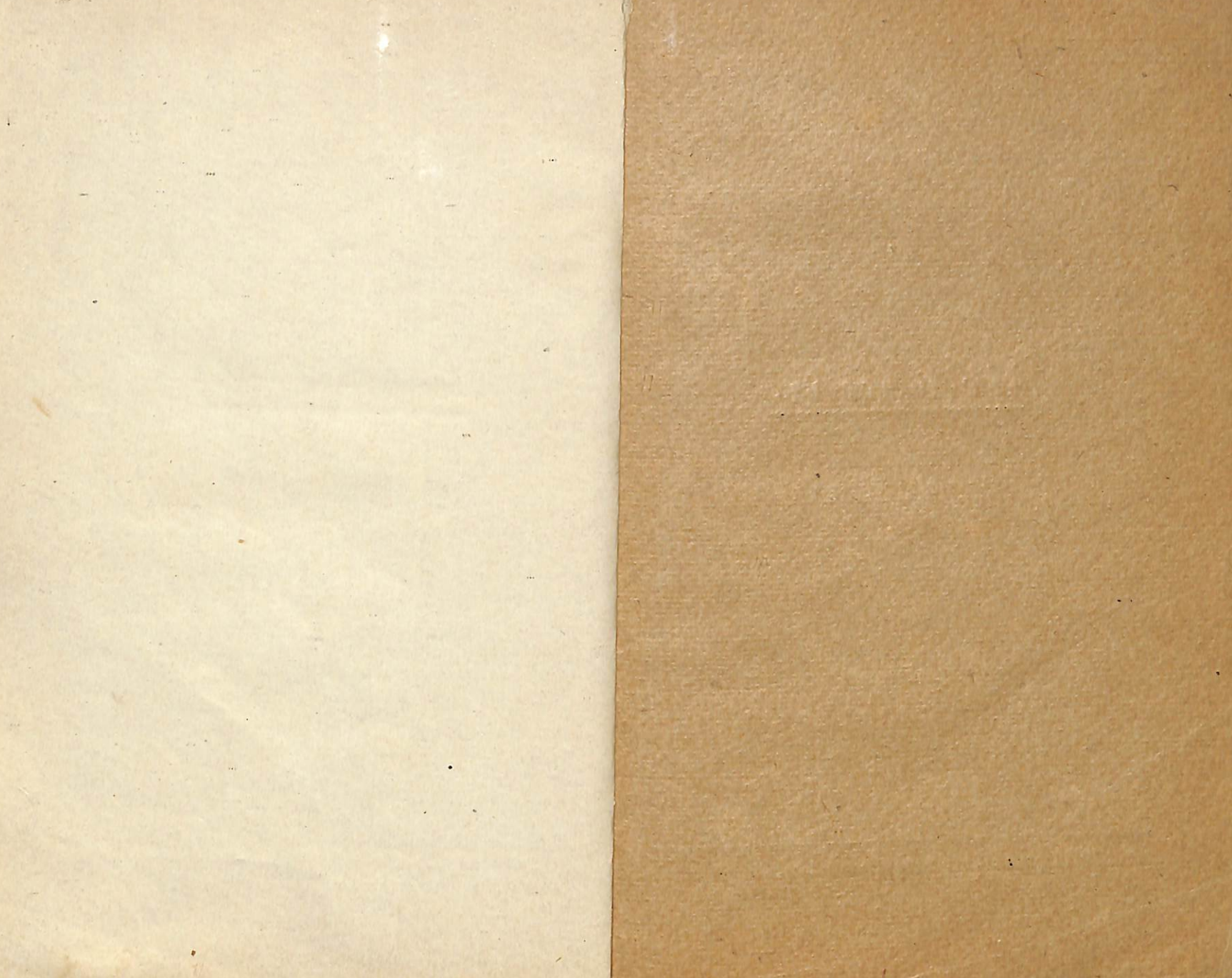
Գլուխ	Էջ
51. Մատները	63
52. Ս. ի՞նչ կ'ըսէ	64
53. Չարին պատիժը	66
54. Արաքսիին տիկիներ	67
55. Արեւ	68
56. Երկու զատիկներ	69
57. Ծիծեռնակն ու իր ձագերը ***	71
58. Պարծենքոտ աղջիկը ***	72
59. Մանուկին ազօթքը	72
60. Մանկասէր Յիսուսը	74
61. Առածներ	75
62. Պիծակին վախճանը	76
63. Ան կատուն	77
64. Մեր շունը	79
65. Երեք կզուկ քոյրերը Ա.	80
66. Երեք կզուկ քոյրերը — Բ.	82
67. Մեղուն կ'ըսէ	84
68. Ճանճը կ'ըսէ	85
69. Մօր ու զաւակի սէր	86
70. Արթին կը շահի	86
71. Բարեւէ	88
72. Վարդը ի՞նչ կ'ըսէ	89
73. Իմ դրօշակս	90
74. Ազատութիւն	91
75. Վիճակ	92
76. Ճերմակ	94
77. Կովը կաթ կուտայ	95
78. Կարմիր	96

Գլուխ	Էջ
79. Բնակարան	97
80. Կանանչ	97
81. Աննիկ ու Մաննիկ	99
82. Կապոյա	100
83. Հայելի	101
84. Դեղին	101
85. Ժամանակ	102
86. Առուն, աղբիւրը	104
87. Ժամացոյց	104
88. Ճիշտ ինձի պէս	105
89. Մէկ ու երկու	106
90. Խաղալիկներ	108
91. Գազիկ ու Արսինէ	109
92. Թէյասեղան	111
93. Զարեհի հագուստը	112
94. Լուսին	114
95. Կէտերը	115
96. Նուպարին նամակը	117
97. Արտակին պատասխանը	118
98. Ճաշի սեղանին վրայ	119
99. Ծոյլին դասատուն	120
100. Եղունգներուն օրերը	121
101. Մանկական նուագահանդէս	123
102. Սուրբ Սահակ և Սուրբ Մեսրոպ	128
103. Աշխատութեան մարզերդ	130
104. Վերջին դասը	132

ՄԱԾԹ.— Կը խնդրուի ուսուցիչներէն որ անու-
 ցադրութեան պատճառաւ յետմնաց քանի մը տպագրական
 տառասխալները հանին իրենց ուղղելի դասի ասէն, երբ
 հանդիպին :

1870 - 1871
The following is a list of the
names of the persons who
were present at the
meeting of the
Board of Directors
of the
Company
held on
the
1st day of
January
1871.

ԳԻՆՆ 10 ՂՐԵ ԵԳ.

Ամեն իրաւունք վերադառնում Հեղինակին

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0242146